

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Małgorzata Motylow

KRR.410.001.01.2023

Pan
Robert Telus
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/001 Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi,
62 – Rybołówstwo

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Telus, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 6 kwietnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił od 26 października 2021 r. do 6 kwietnia 2023 r. Henryk Kowalczyk, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Juliusz Rzeszotarski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/54/2022 z 29 grudnia 2022 r.2. Grzegorz Brzostek, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/55/2022 z 29 grudnia 2022 r.3. Jolanta Krzyżanowska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/57/2022 z 29 grudnia 2022 r.4. Maciej Kucharski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/56/2022 z 29 grudnia 2022 r.5. Artur Tomaszewski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/58/2022 z 29 grudnia 2022 r. <p>(akta kontroli str. 1-10)</p>

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	<p>Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2022 pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowych 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo, w związku z wykonywaniem budżetu państwa.</p> <p>Ocenie podlegały w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2022 r. w zakresie operacji finansowych,– prowadzenie ksiąg rachunkowych w zakresie odnoszącym się do dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań dla dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dla dysponenta III stopnia w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW) w części 32 – Rolnictwo,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo oraz w zakresie prawidłowości i rzetelności sporządzania sprawozdań i prowadzenia ksiąg rachunkowych w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi,
--------------	---

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

- nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa, w tym w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych² (dalej: ufp), w tym:
 - a) nadzór nad wykonaniem planów finansowych podległych jednostek,
 - b) nadzór nad wykorzystaniem i rozliczeniem dotacji wypłaconych z budżetu państwa w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo.

Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2022 r. z wynikami roku 2021, w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo.

Zakres kontroli

Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:

- analizy realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich,
- prawidłowości zmian planu finansowego wynikających z podziału rezerw celowych,
- analizy wykorzystania środków otrzymanych z rezerw celowych,
- kontroli prawidłowości blokowania planowanych wydatków,
- szczegółowej analizy wybranej próby wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW,
- analizy wybranej próby wydatków, które w 2021 r. nie wygasły z upływem roku budżetowego;
- analizy prawidłowości udzielania i realizacji wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego,
- analizy przyznania, wykorzystania i rozliczenia wybranych dotacji,
- analizy stanu zobowiązań,
- analizy prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,
- dokonania przeglądu analitycznego ksiąg rachunkowych prowadzonych w MRiRW dla dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dla dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo,
- szczegółowej kontroli wybranych zapisów i dokumentów księgowych,
- analizy stosowanych przez dysponenta części procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań w zakresie części 62 – Rybołówstwo i sporządzania sprawozdań i prowadzenia ksiąg rachunkowych w zakresie części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi,
- analizy stosowanych przez dysponenta instrumentów nadzoru nad wykonaniem budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez podległe jednostki w ramach części: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo, a także planów finansowych jednostek nadzorowanych.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.*

² Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, ze zm.

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa i budżetu środków europejskich w 2022 r. częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

W zakresie realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez dysponenta części i dysponenta III stopnia w MRiRW w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo nie stwierdzono nieprawidłowości. W częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo zgodnie z przepisami dokonano blokowania planowanych wydatków, prawidłowo dokonywano zmian planu wydatków, a także celowo wykorzystano środki z rezerwy ogólnej i rezerw celowych.

Kontrolowana jednostka prawidłowo sporządziła sprawozdania budżetowe za 2022 r. i sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2022 r. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Ewidencja księgowa dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo była prowadzona prawidłowo. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań w kontrolowanych częściach oraz prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r., kontrola dochodów budżetowych w częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, oraz 62 – Rybołówstwo została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2022 r. z wynikami wykazanymi w sprawozdaniu za 2021 r.

Dochody w części 32 – Rolnictwo

W tej części budżetowej źródłem dochodów w 2022 r. były głównie opłaty za czynności kontrolne wykonywane przez graniczne inspektoraty weterynarii, opłaty pobierane przez Krajową Stację Chemiczno-Rolniczą związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa, opłaty pobierane przez Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa za badania laboratoryjne, wpłaty z tytułu badania odmian i prowadzenia rejestru odmian pobierane przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej, wpływy z tytułu usług wykonywanych przez Laboratorium Oceny Mleka Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt – Laboratorium Referencyjne w Parzniewie, wpływy z usług świadczonych dla podmiotów w zakresie badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów w kierunku obecności organizmów szkodliwych dla roślin, obecności modyfikacji genetycznych, wpływy z opłat za rejestrację środków ochrony roślin, wpływy z tytułu

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

przeprowadzonych badań laboratoryjnych wynikających z art. 39 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych⁵ oraz z tytułu najmu powierzchni w gmachu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pobierane przez dysponenta III stopnia w MRiRW.

Dochody w tej części zrealizowano w kwocie 64 258,4 tys. zł i były wyższe o 23 811,4 tys. zł, tj. o 58,9% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2022 z dnia z 17 grudnia 2021 r.⁶ (dalej: ustawa budżetowa na rok 2022) ustalonego w kwocie 40 447 tys. zł oraz wyższe o 8755,7 tys. zł, tj. o 15,8% od wykonanych dochodów w 2021 r. w kwocie 55 502,7 tys. zł.

Wyższe wykonanie dochodów w 2022 r. w stosunku do dochodów ujętych w ustawie budżetowej na 2022 r. oraz do dochodów zrealizowanych w 2021 r. było związane głównie z wyższymi odpowiednio o 12 350,2 tys. zł, tj. o 99,5% od prognozowanych dochodów na 2022 r. (12 410 tys. zł) oraz o 8349,9 tys. zł, tj. o 50,9% od zrealizowanych dochodów w 2021 r. (16 410,3 tys. zł), dochodami uzyskanymi przez graniczne inspektoraty weterynarii z tytułu opłat pobieranych za przeprowadzone kontrole weterynaryjne na przejściach granicznych w Dorohusku, Korczowej i Koroszczynie. W związku z wybuchem wojny w Ukrainie uruchomiona została całodobowa obsługa tych przejść granicznych co spowodowało, że kilkukrotnie zwiększyła się liczba transportów podlegających kontrolom urzędowym, zarówno na przejściach kolejowych jak i drogowych, ze względu na wzmożoną wymianę handlową na granicy polsko-ukraińskiej. W związku z powyższym, znacznie wzrosły z tego tytułu dochody uzyskiwane przez graniczne inspektoraty weterynarii.

Na koniec 2022 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 32 – Rolnictwo wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 4155,1 tys. zł i były wyższe o 1052,3 tys. zł, tj. o 33,9% od kwoty należności wykazanej na koniec 2021 r. (3102,8 tys. zł).

Zaległości według stanu na 31 grudnia 2022 r. w kwocie 3893,5 tys. zł były wyższe o 839,3 tys. zł, tj. o 27,5% od zaległości odnotowanych na koniec 2021 r. (3054,2 tys. zł). Wzrost tych zaległości wynikał głównie z opłat i kosztów sądowych i innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu orzeczenia sądu w kwocie 750 tys. zł w sprawie częściowego naprawienia szkody powstałej w wyniku realizacji projektów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w jednej ze szkół nadzorowanej i prowadzonej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zaległości na koniec 2022 r. wynikały głównie: ze sporu o zwrot wierzytelności pomiędzy Okręgową Stacją Chemiczno-Rolniczą w Poznaniu a firmą budowlaną, z tytułu usług świadczonych przez laboratoria Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa dla podmiotów w zakresie badań laboratoryjnych roślin, produktów roślinnych i przedmiotów w kierunku obecności organizmów szkodliwych dla roślin, obecności modyfikacji genetycznych oraz wydawania świadectw w tym zakresie, a także z odsetek naliczonych za nieterminowe regulowanie zapłaty oraz należności głównej z tytułu umów najmu powierzchni przez dysponenta III stopnia w MRiRW.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1688, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 270.

Dochody w części 33 – Rozwój wsi

W tej części budżetowej głównym źródłem dochodów w 2022 r. były wpłaty związane z rozliczeniem nadwyżki środków finansowych ustalonej na koniec 2021 r. Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (dalej: Zasób WRSP), Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (dalej: KOWR) oraz wpłaty przekazane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: ARiMR) ze zwrotów dotacji oraz płatności wynikające z rozliczenia umów, projektów wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem.

Dochody w tej części zostały zrealizowane w wysokości 258 691,7 tys. zł i były wyższe o 228 685,7 tys. zł, tj. o 762,1% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2022 ustalonego w kwocie 30 006 tys. zł oraz niższe o 371 792,4 tys. zł, tj. o 59% od wykonanych dochodów w 2021 r. w kwocie 630 484,1 tys. zł.

Nadwyżka środków finansowych Zasobu WRSP za 2021 r. wyniosła 594 955,3 tys. zł, którą ustalono na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa⁷. Z powyższej kwoty, KOWR przekazał w 2022 r. na rachunek dochodów MRiRW kwotę 74 955,3 tys. zł. Pozostała kwota 500 000 tys. zł nie została przekazana na rachunek dochodów MRiRW i została przeznaczona na realizację zadań określonych w art. 23c ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁸ – zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 26 maja 2022 r. o zmianie ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności oraz niektórych innych ustaw⁹. Ponadto w 2022 r. KOWR przekazał na dochody budżetu państwa kwotę 20 000 tys. zł, jako zaliczkę z tytułu nadwyżki środków finansowych za 2022 r.

Nieplanowane dochody z tytułu nadwyżki środków finansowych KOWR wyniosły 79 805,4 tys. zł, a nieplanowane dochody uzyskane przez ARiMR z tytułu m.in. zwrotu nienależnie pobranych dotacji, płatności wynikających z rozliczenia umów, projektów wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem wyniosły 81 873,9 tys. zł.

Dyrektor Departamentu Budżetu w MRiRW wyjaśniła, że: „(...) procesie tworzenia planu finansowego KOWR jak i ZWRSP na dany rok budżetowy przede wszystkim zabezpiecza się środki na realizację zadań określonych w ustawie o KOWR oraz w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Wypracowanie nadwyżek środków finansowych przez KOWR/ZWRSP nie jest zadaniem powierzonym KOWR, a jedynie stanowi dodatnią różnicę pomiędzy planowanymi wpływami a wydatkami planowanymi w wysokości zapewniającej prawidłową realizację powierzonych zadań. Na wysokość nadwyżki środków finansowych ZWRSP przekazywanej na dochodu budżetu państwa w szczególności wpływ mają uzyskane wyższe niż planowane wpływy i niższe niż planowane wydatki. Nawet niewielkie odchylenia od planu finansowego ZWRSP z uwagi na wysokobudżetowy charakter planu finansowego ZWRSP powoduje odchylenie wygenerowanej nadwyżki środków finansowych względem planu finansowego o tysiące procent. Minimalizacja odchyleń od planu finansowego w pozycjach dotyczących wpływów i wydatków, jest utrudniona z uwagi na to, że gospodarowanie Zasobem WRSP jest bardzo podatne na uwarunkowania zewnętrzne (zainteresowanie ewentualnych nabywców oferowanymi gruntami ZWRSP,

⁷ Dz. U. poz. 1746, ze zm.

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2329.

⁹ Dz. U. 1270.

poziomem spłacalności zaciągniętych zobowiązań przez kontrahentów (np. z tytułu dzierżawy gruntów ZWRSP), zainteresowaniem nabycia gruntów do stref ekonomicznych, ilością transakcji kupna-sprzedaży na rynku nieruchomości rolnych, którymi będzie zainteresowany KOWR w ramach ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, możliwości wyłonienia wykonawców do realizacji remontów na mieniu ZWRSP i inne); dochody budżetu państwa w rozdziałach 01036, 01037, 01038 i 01041 stanowią środki odzyskane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od beneficjentów, którzy otrzymali środki z SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006” (01036), Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006 (01038), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (01041), Płatności uzupełniających do gruntów rolnych (01038) oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i I filar WPR oraz pomocy krajowej (01027). Zaplanowanie ww. dochodów na etapie prac nad projektem ustawy budżetowej na 2022 r. nie było możliwe, ponieważ nie jest możliwym przewidywanie jakie środki i w jakich terminach zostaną zwrócone przez beneficjentów”.

Niższe wykonanie dochodów w 2022 r. w stosunku do dochodów uzyskanych w 2021 r. w tej części wynikało także z niewystąpienia nadwyżki środków finansowych w ARiMR za 2021 r.¹⁰

Na koniec 2022 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 33 – Rozwój wsi wystąpiły należności pozostałe do zapłaty (wszystkie zaległe) w kwocie 2,8 tys. zł i były wyższe o 0,7 tys. zł, tj. 33,3% od zaległości odnotowanych na koniec 2021 r. (2,1 tys. zł).

Dochody w części 62 – Rybołówstwo

W tej części źródłem dochodów były dochody uzyskane przez Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego w Słupsku z tytułu różnych opłat, w tym z decyzji karnych nałożonych na osoby prawne i inne jednostki organizacyjne za: nieprzestrzeganie przepisów Wspólnej Polityki Rybołówstwa, połowy rekreacyjne, wydane dzienniki połowowe, dokumenty sprzedaży oraz wpłaty z tytułu kosztów upomnień od wydanych decyzji.

Dochody w tej części zrealizowano w kwocie 24 787,8 tys. zł i były wyższe o 23 097,8 tys. zł, tj. o 1366,7% od planu wynikającego z ustawy budżetowej na rok 2022 ustalonego w wysokości 1690 tys. zł i były wyższe o 19 223,2 tys. zł, tj. o 345,5% od zrealizowanych w 2021 r. (5564,6 tys. zł).

Wyższe wykonanie dochodów w 2022 r. w stosunku do planowanych dochodów ujętych w ustawie budżetowej na 2022 r. oraz do dochodów zrealizowanych w 2021 r. było związane głównie z uzyskaniem nieplanowanych dochodów powstałych na skutek wystawienia decyzji przez Głównego Inspektora Rybołówstwa Morskiego w Słupsku nakładającej karę w wysokości 19 621,6 tys. zł na armatora statku rybackiego w związku z nieprzestrzeganiami przepisów Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Zapłata należności nastąpiła 20 stycznia 2022 r. Od powyższej decyzji armator nie wniósł odwołania.

Na koniec 2022 r., zgodnie z rocznym sprawozdaniem Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 62 – Rybołówstwo wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 3265,4 tys. zł, a zaległości wyniosły 3244,1 tys. zł i były one wyższe odpowiednio o 2997,3 tys. zł, tj. o 1118% oraz o 2985,9 tys. zł, tj. o 1156,4%

¹⁰ W 2021 r. ARiMR z tytułu nadwyżki finansowej za 2020 r. przekazała do MRiRW na rachunek dochodów kwotę 217 447,2 tys. zł.

od wykazanych na koniec 2021 r. należności w kwocie 268,1 tys. zł oraz zaległości w kwocie 258,2 tys. zł. Wzrost tych należności oraz zaległości w stosunku do odnotowanych w 2021 r. w tej części budżetowej dotyczył głównie kar pieniężnych wymierzonych przez Głównego Inspektora Rybołówstwa Morskiego w Słupsku wobec osób fizycznych za naruszenie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim¹¹.

(akta kontroli str. 255-260, 369-418, 4723-4746, 4776-4779, 4783-4786, 5093-5106, 5154-5158)

OBSZAR

2. Wydatki

2.1 Wydatki budżetu państwa

Opis stanu faktycznego

W ustawie budżetowej na rok 2022 w kontrolowanych częściach, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaplanowano wydatki: w części 32 – Rolnictwo w kwocie 1 991 621 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 4 445 100 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 134 128 tys. zł.

W 2022 r. planowane wydatki ujęte w ustawie budżetowej na rok 2022 zostały zwiększone o:

- kwotę 145 tys. zł pochodzącą z rezerwy ogólnej w części 33 – Rozwój wsi,
- kwotę 157 571,7 tys. zł w części 32 – Rolnictwo, o kwotę 2 815 504,1 tys. zł w części 33 – Rozwój wsi, o kwotę 15 276,7 tys. zł w części 62 – Rybołówstwo – pochodzące z rezerw celowych. Powyższe środki finansowe zostały, na podstawie art. 154 ust. 1 ufp, przeniesione z rezerw celowych na podstawie decyzji Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa na 2022 r.

Ponadto planowane wydatki zostały zmniejszone decyzjami Ministra Finansów z 22 grudnia 2022 r. i 30 grudnia 2022 r. o wybrane zablokowane wydatki na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w części 32 – Rolnictwo o 373 019,4 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi o 76 541,2 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo o 2 tys. zł.

Plan wydatków po zmianach został ustalony w części 32 – Rolnictwo w kwocie 1 776 173,3 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 7 184 207,9 tys. zł, w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 149 402,7 tys. zł.

W trakcie prac nad projektem budżetu na lata 2022–2024 pismem z dnia 20 sierpnia 2021 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwrócił się do Ministra Finansów o dodatkowe zwiększenie limitu wydatków na 2022 r. o kwotę 500 000 tys. zł na utworzenie rezerwy celowej z przeznaczeniem na realizację pomocy dla podmiotów, które poniosły szkody w gospodarstwach rolnych lub rybackich spowodowane wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.

Pismem z dnia 28 września 2022 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwrócił się do Ministra – Członka Rady Ministrów Sekretarza Rady Ministrów, aby w części 83 – Rezerwy celowe nazwę rezerwy w poz. 62 „Środki na realizację pomocy dla podmiotów, które poniosły szkody w gospodarstwach rolnych lub rybackich spowodowane wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych” zamienić na „Fundusz Gwarancji w Rolnictwie” oraz zwiększyć kwotę planowanych wydatków z tej rezerwy do 3 000 000 tys. zł. Środki z powyższej rezerwy miały być przeznaczone w szczególności na realizację pomocy dla podmiotów, które poniosły szkody w gospodarstwach rolnych lub rybackich spowodowane wystąpieniem niekorzystnych

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 475.

zjawisk atmosferycznych oraz na utrzymanie ciągłości funkcjonowania gospodarstw rolnych wobec coraz częściej występujących niekorzystnych zjawisk pogodowych, w szczególności suszy. Pozycja 62 rezerwy celowej pn. „Fundusz Gwarancji w Rolnictwie” została ujęta w ustawie budżetowej na rok 2022.

W trakcie 2022 r., na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Minister Finansów na podstawie decyzji dotyczących zmian w budżecie państwa na rok 2022 r. przeniósł planowane wydatki z poz. 62 rezerw celowych do części 32 – Rolnictwo w kwocie 108 862,1 tys. zł, do części 33 – Rozwój wsi w kwocie 899 984 tys. zł, oraz do części 62 – Rybołówstwo w kwocie 8065 tys. zł, tj. w łącznej kwocie 1 016 911,1 tys. zł. Z kwoty tej wydatkowano 998 883,3 tys. zł, tj. 98,2% środków przyznanych z poz. 62 i 33,9% środków zaplanowanych w poz. 62. W ramach powyższej kwoty, na realizację pomocy dla podmiotów, które poniosły szkody w gospodarstwach rolnych lub rybackich spowodowane wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych wydatkowano 798 254,2 tys. zł. Pozostała kwota, tj. 200 629,1 tys. zł (po dokonaniu zmiany przeznaczenia rezerwy celowej poz. 62) została wydatkowana m.in. na: zwiększenie limitu wynagrodzeń dla pracowników Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej, wydatki bieżące dla Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa, wydatki bieżące, wydatki majątkowe zespołów szkół centrum kształcenia rolniczego oraz na pomoc finansową dla właściciela albo współwłaściciela statku rybackiego na rozpoczęcie nowej działalności gospodarczej, a także na dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych i częściową spłatę kapitału kredytów, na gromadzenie danych na potrzeby zarządzania rybołówstwem, na prowadzenie badań oraz połowów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej.

W sprawie utworzenia rezerwy celowej poz. 62 – Fundusz Gwarancji w Rolnictwie oraz przyczyn jej niewykorzystania Sekretarz Stanu MRiRW wyjaśnił, że: „Rezerwa celowa poz. 62 Fundusz Gwarancji w Rolnictwie zaplanowana w ustawie budżetowej na rok 2022 w części 83 - Rezerwy celowe w kwocie 3.000.000 tys. zł została utworzona w celu realizacji przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pomocy w związku z wystąpieniem w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych szkół spowodowanych przez niekorzystne zjawiska atmosferyczne (...). Nazwa rezerwy celowej została zapisana w projekcie ustawy budżetowej na rok 2022 przyjętym przez Radę Ministrów. Kwota wydatków zaplanowanych w ww. rezerwie została oszacowana na podstawie danych dotyczących wsparcia wypłacanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na sfinansowanie pomocy finansowej dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych wystąpiły szkody w latach poprzednich. W ramach jednorazowych pomocy finansowych uruchamianych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (...) wypłacono pomoc w wysokości: - 2.075,3 mln zł dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2018 r. suszy lub powodzi, powstałe na powierzchni uprawy, objęły co najmniej 30% danej uprawy (...), - 2.288,5 mln zł dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2019 r. suszy, huraganu, gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub powodzi, powstałe na powierzchni uprawy, objęły co najmniej 30% danej uprawy (...). W roku 2022 skala niekorzystnych zjawisk atmosferycznych była niższa niż w latach ubiegłych. W związku z powyższym nie uruchomiono środków z rezerwy celowej w pełnej kwocie określonej w ustawie budżetowej (...).”

(akta kontroli str. 4438-4546)

W zakresie prawidłowości dokonywania zmian planu wydatków szczegółowym badaniem objęto zwiększenie planu wydatków w części 33 – Rozwój wsi z rezerwy ogólnej po korekcie na łączną kwotę 145 tys. zł (100% zwiększenia). Kwota rezerwy ogólnej została przyznana zarządzeniem nr 138 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 maja 2022 r.¹² z przeznaczeniem na naprawę dachu na budynku szkoleniowym Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach (dalej: ODR w Barzkowicach) w związku z uszkodzeniami powstałymi na skutek huraganu w dniu 30 stycznia 2022 r. i 17 lutego 2022 r. w wysokości 478 tys. zł. Kwota tej rezerwy zgodnie z zarządzeniem nr 414 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 2022 r.¹³ zmieniającym powyższe zarządzenie została zmniejszona o 333 tys. zł do kwoty 145 tys. zł na skutek otrzymania odszkodowania przez ODR w Barzkowicach od ubezpieczyciela oraz niższych poniesionych kosztów naprawy dachu w stosunku do zaplanowanych. Ostatecznie z rezerwy ogólnej na naprawę dachu wydatkowano 144,4 tys. zł, a kwota 0,6 tys. zł została zwrócona 30 listopada 2022 r. na rachunek Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Z zaplanowanych wydatków otrzymanych z rezerw celowych wydatkowano w części 32 – Rolnictwo – 132 086,1 tys. zł, tj. 83,8%, w części 33 – Rozwój wsi – 2 763 558,3 tys. zł, tj. 98,2% oraz w części 62 – Rybołówstwo – 14 797,2 tys. zł, tj. 96,9%.

Szczegółowym badaniem u dysponenta części objęto również trzy decyzje w sprawie zmian w budżecie państwa na rok 2022 przyznające środki finansowe z rezerw celowych w:

- części 32 – Rolnictwo w kwocie 23 490,8 tys. zł przyznane na podstawie decyzji Ministra Finansów z 25 maja 2022 r., 14 października 2022 r. oraz 22 grudnia 2022 r. (poz. 62 rezerw celowych – Fundusz Gwarancji w Rolnictwie) na wydatki majątkowe dla 24 szkół rolniczych prowadzonych i nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego (dalej: ZSCKR) m.in. w Bogdańczowicach, Janowie, Hańczowej, Gołądkowie, Marianowie, Sokołowie Podlaskim, tj. 14,9% łącznej kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Z rezerwy tej wydatkowano 18 377 tys. zł, tj. 78,2% przyznanej kwoty. Główną przyczyną niewydatkowania w pełni przyznanych środków było: niewykorzystanie środków przez ZSCKR w Marianowie, który otrzymał środki na pokrycie wydatków niekwalifikowanych dotyczących Projektu pn. *"Głęboka termomodernizacja budynków szkolnych"* w wyniku problemów z wykonawcą, który pod koniec kwietnia 2022 r. zrezygnował z prowadzenia prac budowlanych; niepełne wykorzystanie środków w ZSCKR w Gołądkowie spowodowane było przedłużającymi się procedurami przetargowymi oraz uzgodnieniami z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Spowodowało to zmianę terminu rozpoczęcia robót i brak możliwości wykorzystania przyznanych środków;
- części 33 – Rozwój wsi w kwocie 348 645 tys. zł przyznane na podstawie decyzji Ministra Finansów z 29 czerwca 2022 r. i 22 grudnia 2022 r. (poz. 62 rezerw celowych – Fundusz Gwarancji w Rolnictwie) na realizację przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, pomocy finansowej dla producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych wystąpiły szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2021 r. gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny lub suszy, tj. 12,4% łącznej kwoty zwiększającej plan

¹² Zmiana w planie wydatków w części 33 – Rozwój wsi, rozdział 01002 – Wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego zwiększenie o 478 tys. zł nastąpiło na podstawie decyzji ministra Finansów z dnia 9 czerwca 2022 r.

¹³ Zmiana w planie wydatków w części 33 – Rozwój wsi, rozdział 01002 – Wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, zmniejszenie o 333 tys. zł nastąpiło na podstawie decyzji ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2022 r.

wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Z rezerwy tej wydatkowano 348 261,8 tys. zł, tj. 99,9% przyznanej kwoty;

- części 62 – Rybołówstwo w kwocie 3000 tys. zł przyznane na podstawie decyzji Ministra Finansów z 25 maja 2022 r. (poz. 62 rezerw celowych – Fundusz Gwarancji w Rolnictwie) dla Morskiego Instytutu Rybackiego – Państwowego Instytutu Badawczego na gromadzenie danych na potrzeby zarządzania rybołówstwem, tj. 19,6% łącznej kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w tej części. Powyższą rezerwę wykorzystano w 100%.

Doboru próby rezerw celowych dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty, a także uwzględniając założenia wynikające z kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. W części 32 – Rolnictwo środki w kwocie 5113,8 tys. zł niewykorzystane z rezerw celowych dotyczyły szkół rolniczych, a w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 383,2 tys. zł dotyczyły ARiMR. Powyższe zwiększenia planowanych wydatków z rezerw celowych w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi oraz 62 – Rybołówstwo wynikały z potrzeb jednostek. Po prawidłowym dokonaniu zmian w planie wydatków, wynikających z decyzji Ministra Finansów, dysponent części wykorzystał środki rezerw celowych zgodnie z przeznaczeniem.

W ramach planu wydatków po zmianach dysponenta III stopnia w MRiRW szczegółowym badaniem objęto próbę trzech decyzji Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa w 2022 r. przyznających środki z rezerw celowych w:

- części 32 – Rolnictwo (poz. 8 rezerw celowych – Rezerwa na realizację projektów współfinansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE (...), decyzja Ministra Finansów z 20 maja 2022 r. na sfinansowanie zwiększenia o 20 limitu etatów w 2021 r. z Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 z uwagi na konieczność intensyfikacji prac nad przygotowaniem i wdrożeniem Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w wysokości 1363,3 tys. zł. Środki zostały wykorzystane w 99% (1349,9 tys. zł). Niewykorzystana kwota 13,4 tys. zł została terminowo zwrócona do MRiRW. Badana próba stanowiła 58,3% łącznej kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części dla dysponenta III stopnia w MRiRW (2337 tys. zł);
- część 33 – Rozwój wsi (poz. 21 rezerw celowych – Rezerwa na zwiększenie wynagrodzeń przeznaczonych na wypłaty wynagrodzeń dla osób odwołanych z kierowniczych stanowisk państwowych (...), decyzja Ministra Finansów z 30 marca 2022 r. na wypłatę ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, wraz z pochodnymi, w związku z odwołaniem w 2021 r osoby zajmującej kierownicze stanowisko państwowe w MRiRW, w wysokości 68,6 tys. zł. Środki zostały wykorzystane w 100%. Badana próba stanowiła 62,9% łącznej kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części dla dysponenta III stopnia w MRiRW (109,1 tys. zł);
- części 62 – Rybołówstwo (poz. 8 rezerw celowych – Rezerwa na realizację projektów współfinansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE (...), decyzja Ministra Finansów, z 22 sierpnia 2022 r. z przeznaczeniem na zapewnienie bieżącej działalności Instytucji Zarządzającej w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na lata 2014–2020 (dalej także: PO RYBY 2014–2020) dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w wysokości 700 tys. zł. Środki zostały wykorzystane w 95,2% (666,6 tys. zł). Niewykorzystana kwota 33,4 tys. zł została terminowo zwrócona do MRiRW. Badana próba stanowiła 100% łącznej kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części dla dysponenta III stopnia w MRiRW.

Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przyznanych środków z rezerw celowych, a także uwzględniając założenia wynikające z kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r.

Po prawidłowym wprowadzeniu zmian w planie finansowym wydatków, powyższe środki zostały wydatkowane przez dysponenta III stopnia MRiRW zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 131-369, 369-418, 2426-2456, 4504, 4813-5079, 5147-5153)

W związku z nadmiarem środków posiadanych przez jednostki realizujące wydatki budżetowe (m.in. na skutek niezrealizowania części zadań w 2022 r. i uzyskania oszczędności), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz art. 177 ust. 3 pkt 2 ufp wydał w 2022 r. łącznie 37 decyzji o blokowaniu planowanych wydatków, w kontrolowanych częściach, tj. w:

- części 32 – Rolnictwo – 20 decyzji, w tym 15 w grudniu na łączną kwotę 637 378 tys. zł;
- części 33 – Rozwój wsi – 15 decyzji, w tym 12 w grudniu na łączną kwotę 342 927 tys. zł;
- części 62 – Rybołówstwo – dwie decyzje, w tym jedną w grudniu na łączną kwotę 22 690 tys. zł.

Prawidłowość blokowania planowanych wydatków skontrolowano, uwzględniając decyzje wybrane w sposób celowy z uwagi na najwyższą kwotę środków, tj. w:

- części 32 – Rolnictwo dwie decyzje Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi blokowania planowanych wydatków z 28 grudnia 2022 r. w kwocie 615 747 tys. zł w tym z uruchomionej rezerwy celowej 14 października 2022 r. (poz. 30 rezerw celowych – Ubezpieczenie upraw rolnych i zwierząt gospodarskich) w kwocie 254 172 tys. zł, co stanowiło 96,6% kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części. Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji celowej zaplanowanej na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich;
- części 33 – Rozwój wsi dwie decyzje Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi blokowania planowanych wydatków z 12 i 21 grudnia 2022 r. w kwocie 92 215 tys. zł, co stanowiło 26,9% kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części. Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji podmiotowej przez ARiMR w kwocie 40 860 tys. zł oraz dotacji celowej przez ARiMR na pomoc krajową dla gospodarstw rolnych w kwocie 51 355 tys. zł;
- części 62 – Rybołówstwo dwie decyzje Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi blokowania planowanych wydatków z 5 lipca 2022 r. i 29 grudnia 2022 r. w kwocie 22 690 tys. zł, co stanowiło 100% kwoty blokowanych planowanych wydatków w tej części. Blokowanie planowanych wydatków dotyczyło niewykorzystanej dotacji celowej przez ARiMR w kwocie 22 688 tys. zł przeznaczonej na współfinansowanie Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014–2020 oraz wydatków na szkolenie obronne w kwocie 2 tys. zł. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2021 r. w sprawie szkolenia obronnego¹⁴, obowiązującego od 1 stycznia 2022 r., organizatorem szkoleń obronnych jest tylko Minister Obrony Narodowej.

W wyniku badania poprawności planowanych blokad wydatków stwierdzono, że dokonywane one były przez dysponenta części na podstawie wniosków jednostek organizacyjnych.

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 2259. Rozporządzenie utraciło moc z dniem 2 grudnia 2022 r.

W 2022 r. nie wystąpiły przypadki blokowania planowanych wydatków w związku ze stwierdzoną niegospodarnością (art. 177 ust. 1 pkt 1 ufp).

(akta kontroli str. 486-816)

W 2022 r. dokonywane były zmiany w planie wydatków majątkowych stosownie do art. 171 ust 3 i 4 ufp. Powyższe zmiany wynikały z uzasadnionych wniosków jednostek podległych i nadzorowanych. W 2022 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi 42 razy wystąpił z wnioskami do Ministra Finansów o wyrażenie zgody na zmniejszenie lub zwiększenie wydatków majątkowych, których kwota jednorazowo przewyższała 100 tys. zł lub wydatków na inwestycje budowlane, w 36 przypadkach – w ramach budżetu państwa na łączną kwotę 26 525,5 tys. zł. Minister Finansów wyraził zgodę na przeniesienie wydatków majątkowych w 35 przypadkach na łączną kwotę 25 564,5 tys. zł oraz w sześciu przypadkach w ramach środków budżetu środków europejskich na łączną kwotę 6153,9 tys. zł. Po uzyskaniu zgody Ministra Finansów dokonano stosownych zmian w planie wydatków budżetowych na rok 2022.

(akta kontroli str. 1318-1530)

Wydatki w części 32 – Rolnictwo

W tej części budżetowej realizowane były w szczególności wydatki w ramach dotacji podmiotowych, celowych oraz przedmiotowych na: dopłaty do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich realizowanych przez zakłady ubezpieczeń, postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej i w produkcji roślinnej, na dofinansowanie działalności agencji wykonawczej – Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej, a także na działalność statutową państwowych jednostek budżetowych, tj. dla dysponenta III stopnia w MRiRW, Głównego Inspektoratu Weterynarii, ośmiu granicznych inspektoratów weterynarii, Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, 61 zawodowych szkół rolniczych prowadzonych i nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Krajowego Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie. Łącznie w tej części funkcjonowały 92 państwowe jednostki budżetowe i jedna agencja wykonawcza.

Wydatki w tej części zostały zrealizowane w wysokości 1 729 616,4 tys. zł, co stanowiło 97,4% planu po zmianach. Wydatki w części 32 – Rolnictwo były niższe o 115 028,9 tys. zł, tj. o 6,2% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (1 844 645,3 tys. zł).

W części 32 – Rolnictwo kontrolą objęto udzielenie i rozliczenie dotacji celowej, przez dysponenta części, na łączną kwotę 558 249,1 tys. zł, co stanowiło 97,2% kwoty planu wydatków po zmianach (574 676 tys. zł) oraz 64,5% zrealizowanych dotacji w tej części budżetowej (865 703,6 tys. zł) na dopłaty do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich. Dotacja została przekazana na podstawie umów zawartych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z ośmioma zakładami ubezpieczeń, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich¹⁵.

Doboru próby dotacji celowych do kontroli dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższą kwotę wypłacanej dotacji w części 32 – Rolnictwo.

W 2022 r. na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich zaplanowano łącznie 1 563 057 tys. zł, w tym: w części 32 – Rolnictwo – 920 504 tys. zł, w części 83 – Rezerwy celowe, poz. 30 rezerw celowych – Ubezpieczenie upraw rolnych i zwierząt gospodarskich – 325 000 tys. zł, w rozporządzeniu Rady Ministrów

¹⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 477.

z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego w poz. 796 – 317 553 tys. zł. W zawartych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z zakładami ubezpieczeń umowach na 2022 r., po uwzględnieniu zmian wprowadzonych aneksami, określono limit dopłat w łącznej kwocie 1 489 000 tys. zł.

W związku z niewykorzystaniem części środków przeznaczonych na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, została dokonana blokada planowanych wydatków dwoma decyzjami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 grudnia 2022 r., tj. w kwocie 361 575 tys. zł, tj. dotacji wynikającej z ustawy budżetowej oraz planowanych wydatków ze środków finansowych otrzymanych z rezerw celowych (poz. 30) w kwocie 254 172 tys. zł, na podstawie decyzji Ministra Finansów z dnia 14 października 2022 r. w sprawie zmian w budżecie państwa na rok 2022. Następnie decyzją Ministra Finansów z dnia 30 grudnia 2022 r. plan wydatków na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich został zmniejszony o 600 000 tys. zł

W 2022 r. plan wydatków po zmianach na ten cel został określony w wysokości 892 229 tys. zł (w tym 317 553 tys. zł w ramach wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego¹⁶). Faktyczne wykorzystanie środków finansowych wyniosło 760 139,9 tys. zł w tym 3085,7 tys. zł wypłacono jednemu zakładowi ubezpieczeń za IV kwartał 2020 r. oraz 201 890,8 tys. zł wypłacono na podstawie dwóch zawartych umów z zakładami ubezpieczeń w ramach wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego.

Niepełne wykorzystanie środków przeznaczonych na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich wynikało z mniejszego niż oczekiwano zainteresowania producentów rolnych ubezpieczeniem upraw rolnych i zwierząt gospodarskich. Z tytułu zawartych umów z zakładami ubezpieczeń nie wystąpiły zobowiązania na koniec 2021 r. oraz nie zaciągnięto zobowiązań na koniec 2022 r.

Udzielone dotacje przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zakładom ubezpieczeń na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich wyniosły: w 2019 r. – 459 615,5 tys. zł, w 2020 r. – 343 674,5 tys. zł, w 2021 r. – 549 505,9 tys. zł.

W sprawie planowania i wykorzystania środków budżetowych na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich Sekretarz Stanu w MRiRW wyjaśnił, że: *„Wydatki na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na dany rok budżetowy są planowane w oparciu o zgłaszane przez zakłady ubezpieczeń zapotrzebowanie oraz dane z wykorzystania środków w latach poprzednich. W związku ze złożeniem do 15 listopada 2021 r. do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi ofert przez osiem zakładów ubezpieczeń na łączną kwotę 1.454.000.000 zł, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w grudniu 2021 r. zawarł z zakładami ubezpieczeń umowy w sprawie stosowania w 2022 r. dopłat ze środków budżetu państwa do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na powyższą kwotę. W 2022 r. na bieżąco monitorowane było wykorzystanie środków przez zakłady ubezpieczeń. We wrześniu 2022 r. dwa zakłady ubezpieczeń zgłosiły zapotrzebowanie zwiększenia środków na dotacje na łączną kwotę 35.000.000 zł. Pozostałe zakłady ubezpieczeń nie deklarowały niewykorzystania limitów określonych w zawartych umowach. W październiku 2022 r. Minister zawarł z dwoma zakładami ubezpieczeń aneksy do umów, zwiększające kwotę limitu łącznie o 35.000.000 zł. W związku z zapotrzebowaniem na środki na dopłaty do składek*

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407).

ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich złożonym przez zakłady ubezpieczeń, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wystąpił 11 października 2022 r. z wnioskiem o uruchomienie rezerwy celowej na dopłaty do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na kwotę 254.172.000 zł. Zgodnie z ustawą o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich dopłaty z tytułu zawartych umów wypłacane są zakładom ubezpieczeń za dany kwartał w terminie do 30 dnia miesiąca następującego po tym kwartale, na podstawie wniosku złożonego przez zakłady ubezpieczeń, w terminie do 20 dnia tego miesiąca, natomiast za IV kwartał w terminie do 31 grudnia na podstawie wniosku złożonego przez zakłady ubezpieczeń w terminie do 15 grudnia. W związku z powyższym przed uruchomieniem rezerwy celowej nie były jeszcze znane kwoty wniosków zakładów ubezpieczeń za IV kwartał 2022 r. Największego zainteresowania producentów rolnych ubezpieczeniem upraw rolnych ozimych i zwierząt gospodarskich spodziewano się w IV kwartale roku. Niestety zainteresowanie producentów rolnych ubezpieczeniami okazało się mniejsze od zakładanego. Zgodnie z polityką sprzedażową prowadzoną przez zakłady ubezpieczeń, w celu uniknięcia trudnych sytuacji z lat poprzednich dotyczących ograniczenia sprzedaży dotowanych ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich na wiosnę oraz spodziewanego większego zainteresowania producentów rolnych ubezpieczeniami w sezonie jesiennym, zakłady ubezpieczeń dzieliły dostępne w ramach dotacji środki na obie kampanie. Z powodu mniejszego niż przewidywano zainteresowania ubezpieczeniami przez producentów rolnych w sezonie jesiennym, dotacja nie została wykorzystana w całości. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dokonał blokady niewykorzystanych środków, których wysokość była znana 28 grudnia 2022 r.”

W badanej próbie dotacji nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zawartymi umowami z zakładami ubezpieczeń. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 162 832,6 tys. zł, tj. 97% kwoty planu wydatków po zmianach (167 908,8 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 24 966,5 tys. zł, tj. o 18,1% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (137 866,1 tys. zł). Wykonanie w 2022 r. wyższych wydatków w porównaniu do 2021 r. wynikało z realizacji wyższych wydatków na: wynagrodzenia, zakup materiałów i wyposażenia, zakup usług remontowych, składki na rzecz organizacji międzynarodowych, zadania inwestycyjne.

W ramach części 32 – Rolnictwo, u dysponenta III stopnia w MRiRW szczegółowym badaniem objęto próbę wydatków budżetu państwa w kwocie 30 637,6 tys. zł, tj. 46 zapisów księgowych wylosowanych metodą MUS¹⁷, z tego: w grupie wydatków bieżących¹⁸ – 41 zapisów na kwotę 25 848,4 tys. zł oraz w grupie wydatków majątkowych – pięć zapisów na kwotę 4789,2 tys. zł. Stanowiło to 18,8% zrealizowanych wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW w 2022 r.

¹⁷ MUS (ang. Monetary Unit Sampling) jest to metoda losowania wydatków z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości.

¹⁸ Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. ze szczegółowego badania wydatków wyłączono grupę wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych oraz wydatki bieżące jednostek budżetowych w §§ 401-408 dotyczących wynagrodzeń osobowych i dodatkowego wynagrodzenia rocznego, §§ 411-414 dotyczących składek od wynagrodzeń na ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy, ubezpieczenia zdrowotne i wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, § 418 Równoważniki pieniężne i ekwiwalenty dla żołnierzy i funkcjonariuszy oraz pozostałe należności, § 420 Fundusz operacyjny, § 444 Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, § 471 Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający, a także wydatków poniżej 1 tys. zł.

W wyniku przeprowadzonych badań dokumentów stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Wydatki były poniesione w sposób oszczędny, umożliwiając terminową realizację zadań, w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

W 2022 r. w ramach części 32 – Rolnictwo zrealizowano wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego w ramach 21 zadań w kwocie 211 189,2 tys. zł, tj. 64,3% planu wydatków niewygasających w 2021 r. (328 218,5 tys. zł).

Dysponent III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo w ramach powyższych wydatków zrealizował osiem zadań w kwocie 3596,2 tys. zł, tj. 87,1% zaplanowanych wydatków (4128,5 tys. zł)¹⁹. Szczegółowym badaniem objęto 100% zrealizowanych wydatków, które w roku 2021 nie wygasły z upływem roku budżetowego, tj. osiem zrealizowanych zadań. Niepełne wykorzystanie środków dotyczyło trzech zadań i wynikało z braku możliwości realizacji większej liczby kampanii w ramach zadania „Zakup powierzchni reklamowej na zewnętrznych nośnikach typu outdoor na potrzeby kampanii informacyjnych realizowanych przez MRiRW” oraz z powstałych oszczędności uzyskanych przy realizacji zadania „Zakup i wdrożenie macierzy dyskowej”. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane i właściwie ujęte w ewidencji księgowej. Wydatki zostały zrealizowane zgodnie z obowiązującym prawem, były gospodarne oraz celowe. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

Wydatki²⁰ na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych finansowanych w ramach części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 426 594,1 tys. zł, tj. w 99,3% kwoty planu wydatków po zmianach (429 738,6 tys. zł) i były one wyższe o 54 120,3 tys. zł, tj. o 14,5% od wydatków poniesionych w 2021 r. (372 473,8 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na etat²¹ w tej części wyniosło 6904,2 zł i było wyższe o 485,8 zł, tj. o 7,6% w porównaniu do 2021 r. (6418,4 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 5149 etatów i w porównaniu do 2021 r. (4836 etatów) było wyższe o 313 etatów, tj. o 6,5%.

Wzrost przeciętnego zatrudnienia w części 32 – Rolnictwo nastąpił w szczególności w dziale oświata i wychowanie oraz w dziale edukacyjna opieka wychowawcza (szkoły rolnicze, bursy i internaty) z 3181 etatów w 2021 r. do 3437 etatów w 2022 r., tj. o 256 etatów. Zwiększenie zatrudnienia w szkołach rolniczych było konsekwencją wprowadzenia reformy edukacyjnej, w wyniku której do szkół trafili uczniowie skumulowanego rocznika, tj. absolwenci gimnazjów i szkół podstawowych. Ponadto nowelizacja ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela²² – wprowadzona zmianą ustawy o systemie oświaty²³ – nałożyła na szkoły konieczność zatrudnienia określonej liczby specjalistów, dodatkowej pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

¹⁹ Wykonanie materiałów informacyjno-promocyjnych – 224 tys. zł, Zakup powierzchni reklamowej na zewnętrznych nośnikach typu outdoor na potrzeby kampanii informacyjnych realizowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – 1 550 tys. zł, Wdrożenie systemu Quorum na potrzeby obsługi finansowo-kadrowej MRiRW – 583 tys. zł, Zakup i wdrożenie macierzy dyskowej – 83,6 tys. zł, Przebudowa pomieszczeń sanitarnych w budynku MRiRW – 466 tys. zł, Przebudowa zasilania gwarantowanego w budynku MRiRW – 451 tys. zł, Wdrożenie systemu Quorum na potrzeby obsługi finansowo-kadrowej MRiRW – 178 tys. zł, Zakup i wdrożenie macierzy dyskowej – 592,9 tys. zł.

²⁰ Dane według sprawozdania Rb-70 – sprawozdanie o zatrudnieniu i wynagrodzeniach za IV kwartał 2022 r.

²¹ W przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

²² Dz. U. z 2021 r. poz.1762, ze zm.

²³ Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz.1116).

m.in. nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, co w konsekwencji spowodowało zwiększenie zatrudnienia w niektórych szkołach. Wprowadzone zostały także nowe zawody w poszczególnych placówkach, co w konsekwencji spowodowało zwiększony nabór uczniów i zwiększenie zatrudnienia. Ponadto zwiększyła się liczba uczniów wymagających indywidualnego nauczania, zajęć wyrównawczych i rewalidacyjnych, a także liczba wychowanków w internatach, co powodowało konieczność zapewnienia im opieki zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

U dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo łączne przeciętne zatrudnienie wyniosło 604 etaty i w porównaniu do 2021 r. (549 etaty) było wyższe o 55 etatów, tj. o 10%. Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, m.in. że wzrost zatrudnienia wynikał z konieczności intensyfikacji prac nad przygotowaniem i wdrożeniem Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, z realizacją nadzoru pedagogicznego nad zwiększoną liczbą szkół, dla których Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest organem prowadzącym oraz nadzoru nad zwiększoną liczbą instytutów badawczych. Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił również, że wzrost ten wynikał ze zmiany regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wiązało się to z koniecznością utworzenia stanowisk obsługowo-administracyjnych, zapewnienia bezpieczeństwa teleinformatycznego w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, realizacją prac związanych z budową serwerowni, obsługą helpdesku, realizacją zadań w zakresie koordynacji działalności informacyjnej, komunikacyjnej i promocyjnej, zapewnieniem sprawnej realizacji zadań z zakresu zamówień publicznych. Ponadto wyjaśnił, że *„(...) w 2022 r. nastąpiła również intensyfikacja realizacji zadań nałożonych na Urząd oraz realizacja nowych zadań związanych z transformacją energetyczną obszarów wiejskich, a także zmiany w przepisach podatkowych. Jednocześnie, w związku z długotrwałymi nieobecnościami pracowników (urlopy macierzyńskie, rodzicielskie, wychowawcze), konieczne było zatrudnienie pracowników na zastępstwa, w celu zachowania ciągłości pracy. Przyczyną zwiększenia zatrudnienia była również fluktuacja pracowników, która stanowi naturalny i nieodzowny element funkcjonowania Urzędu, i jego komórek organizacyjnych (...)”*.

Wydatki majątkowe w części 32 – Rolnictwo zrealizowano w kwocie 93 452,8 tys. zł, tj. w 87,9% kwoty planu wydatków po zmianach (106 352 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 43 502,4 tys. zł, tj. o 87,1% od wydatków poniesionych w 2021 r. (49 950,4 tys. zł). Wzrost tych wydatków w 2022 r. w porównaniu do 2021 r. wynikał głównie z wyższych wydatków poniesionych przez szkoły rolnicze o 31 211,2 tys. zł, tj. o 117,6%. W ramach tych wydatków realizowano zadania inwestycyjne oraz zakupy inwestycyjne, tj. zrealizowano m.in. budowę nowych budynków dydaktycznych, modernizację części obiektów już istniejących, a także zakupiono grunty, środki transportu, maszyny rolnicze.

Niższe wykonanie wydatków majątkowych w 2022 r. w stosunku do zaplanowanych, wynikało m.in. z faktu ich realizacji przez 10 szkół rolniczych na poziomie od 0% do 79%. Spowodowane to było m.in. unieważnieniem postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, przedłużającymi się procedurami przygotowania inwestycji, a także oszczędnościami powstałymi między wartością kosztorysową, a ofertami wykonawców złożonymi podczas postępowań o udzielenie zamówienia publicznego oraz rozliczeniem z wykonawcami mniejszego zakresu robót niż przewidywały umowy.

W planie po zmianach dysponenta III stopnia w MRiRW na 2022 r., w ramach części 32 – Rolnictwo zaplanowano wydatki majątkowe w kwocie 10 386 tys. zł, które zostały zrealizowane w wysokości 8496,9 tys. zł, tj. w 81,8%, i były wyższe o 2808,2 tys. zł, tj. o 49,4% od zrealizowanych w 2021 r. (5688,7 tys. zł).

Szczegółowym badaniem objęto wydatki majątkowe ujęte w planie wydatków po zmianach w wysokości 8895 tys. zł wykazywane przez MRiRW w sprawozdaniu sporządzanym do Ministerstwa Finansów „*INW wykonanie wydatków inwestycyjnych w 2022 r.*”, celem przygotowania informacji dotyczącej wykonania ustawy budżetowej, stosownie do art. 182 ust. 2 ufp²⁴.

Kwota 8895 tys. zł przeznaczona była na realizację 10 zadań. W trakcie 2022 r. zrezygnowano z realizacji czterech zadań w tym jednego zadania ujętego w planie po zmianach na kwotę 550 tys. zł. W trakcie 2022 r. wprowadzono do realizacji cztery zadania na kwotę 328,5 tys. zł oraz zmniejszono planowane wydatki dla pięciu zadań o kwotę 2028,5 tys. zł, w przypadku jednego zadania wydatki pozostały bez zmian w wysokości 100 tys. zł. Trzy zadania przeniesiono do realizacji w 2023 r., ze względu na przedłużający się proces wyłonienia wykonawców. Spośród zrealizowanych zadań główne pozycje wydatków dotyczyły przebudowy pomieszczeń sanitarnych w budynku MRiRW za kwotę 3170,5 tys. zł, tj. 98,4% planu po zmianach oraz zakupu pięciu sztuk środków transportu za kwotę 1107 tys. zł, tj. 81,9% planu po zmianach.

Zobowiązania w części 32 – Rolnictwo na koniec 2021 r. wyniosły 37 460,8 tys. zł i były wyższe o 3810,3 tys. zł, tj. o 11,3% od zobowiązań na koniec 2021 r. (33 650,5 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2022 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia. Na koniec 2022 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi terminowo, tj. w okresie od 10 stycznia do 1 lutego 2023 r., zwrócił do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 32 – Rolnictwo niewykorzystane środki za rok 2022 w wysokości 4471,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 817-1317, 1531-2180, 2192-2324, 2340-2351, 2363-2425, 2457-2474, 2796-2801, 2813-2832, 3853-3857, 3904-3926, 4329-4394, 4430-4435, 4486-4501, 4506-4510, 4584-4664, 4719-4722, 4733-4749, 4770-4775, 4791-4810, 5064-5065, 5110-5140)

Wydatki na działania informacyjno-promocyjne u dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo

Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. szczegółową kontrolą objęto wydatki na działania informacyjno-promocyjne poniesione przez dysponenta III stopnia w MRiRW w ramach części 32 – Rolnictwo.

Komórki organizacyjne realizujące i koordynujące zadania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie działalności promocyjnej zostały wskazane w regulaminie organizacyjnym MRiRW. W okresie od 1 stycznia do 11 lutego 2022 r. zadania informacyjno-promocyjne były realizowane w Departamencie Systemów Jakości oraz Departamencie Pomocy Technicznej i Promocji – będącym jednocześnie koordynatorem realizacji zadań w tym zakresie. W związku ze zmianą regulaminu organizacyjnego MRiRW, od 12 lutego 2022 r., realizacja zadań informacyjno-promocyjnych została przypisana Departamentowi Rolnictwa Ekologicznego i Jakości Żywności, Departamentowi Pomocy Technicznej oraz Departamentowi Komunikacji i Promocji, który został wyznaczony na koordynatora realizacji zadań w tym zakresie.

W MRiRW nie było jednego planu działań informacyjno-promocyjnych. Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, że działania informacyjno-promocyjne miały zróżnicowane zakresy merytoryczne i źródła finansowania, tym samym zasady prowadzenia tych działań zostały określone w różnych dokumentach, w tym

²⁴ Sprawozdanie to nie obejmuje wydatków na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków Unii Europejskiej.

strategicznych, np. cele działań informacyjno-promocyjnych, przedsięwzięcia i podmioty je realizujące, grupy docelowe, narzędzia komunikacji oraz sposób oceny efektów w ramach Dwuletniego Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2022–2023, zostały określone m.in. w Strategii Komunikacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Wyjaśnił ponadto, że oprócz dokumentów o charakterze strategicznym, działania informacyjno-promocyjne zostały również przewidziane w planach na 2022 r., tj. planie finansowym w zakresie części budżetu państwa 32 – Rolnictwo, planie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego i planie zakupów oraz w planach pracy komórek organizacyjnych.

Wydatki na działania informacyjno-promocyjne w części budżetowej 32 – Rolnictwo w 2022 r. wyniosły łączne 16 071,5 tys. zł, co stanowiło 9,9% wydatków ogółem dysponenta III stopnia MRiRW w tej części budżetowej. Były o 655,2 tys. zł, tj. o 3,9% niższe niż w 2021 r. (16 726,7 tys. zł). Główne tytuły zrealizowanych działań informacyjno-promocyjnych w 2022 r. dotyczyły organizacji stoisk podczas krajowych imprez wystawienniczo-targowych – o łącznej wartości 4527,9 tys. zł, tj. 28,2% wydatków ogółem na te działania, cyklu telewizyjnych kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących rolnictwa i gospodarki żywnościowej – o łącznej wartości 2579,3 tys. zł (tj. 16%), materiałów informacyjno-promocyjnych na potrzeby działań MRiRW – o łącznej wartości 1619,8 tys. zł (tj. 10,1%), promocji rolnictwa i produkcji ekologicznej – o łącznej wartości 1254,7 tys. zł (tj. 7,8%) oraz pozostałe działania informacyjno-promocyjne o łącznej wartości 6089,8 tys. zł (tj. 37,9%), w tym w szczególności kampanie informacyjno-edukacyjne dotyczące PROW 2014–2020, ubezpieczeń rolniczych oraz kampanii pn.: „Naszą rolą silna Polska”.

Badaniem wydatków na działalność informacyjno-promocyjną, objęto próbę najwyższych wydatków na tę działalność z grupy wydatków bieżących w części 32 – Rolnictwo, które zostały poniesione z budżetu państwa, w wysokości 4271 tys. zł, tj. 26,6% wydatków ogółem na działalność informacyjno-promocyjną w 2022 r. Wydatki te zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Zostały terminowo zrealizowane i zapłacone.

Koordinacja działalności informacyjno-promocyjnej prowadzona była m.in. przy wykorzystaniu narzędzia w formie arkusza kalkulacyjnego, z ewidencją działań informacyjno-promocyjnych planowanych do realizacji przez komórki organizacyjne MRiRW w 2022 r. Zestawienie zawierało m.in. nazwę departamentu uczestniczącego w przedsięwzięciu, informacje o projekcie wraz z celem i uzasadnieniem potrzeby jego realizacji, grupę docelową, strategię, mierniki skuteczności, harmonogram realizacji oraz źródło finansowania.

Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, że dzięki temu rozwiązaniu istniała możliwość dokonywania przeglądu i konsolidacji poszczególnych działań oraz inicjowania wspólnej organizacji wydarzeń, które swoim zakresem merytorycznym obejmowały kilka obszarów. Departament koordynujący zapewniał również m.in. wspólny udział MRiRW i wybranych jednostek podległych i nadzorowanych w wybranych wydarzeniach (np. Kongres Polska Wieś XXI), a także realizował projekty (np. kampanie w telewizji czy w radio), które swoim zakresem obejmowały działalność prowadzoną przez kilka departamentów (np. projekt „To się opłaca”), organizował cykliczne spotkania z komórkami realizującymi działania promocyjne (od IV kwartału 2022 r.) oraz prowadził w programie do zarządzania kalendarzem plan wydarzeń z udziałem kierownictwa MRiRW lub departamentu.

(akta kontroli str. 4114-4130, 4133-4148, 4252-4307)

W MRiRW nie było jednolitych regulacji wewnętrznych dotyczących monitorowania i oceny wyników prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych.

Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, że ze względu na zróżnicowane zakresy merytoryczne i źródła finansowania działań informacyjno-promocyjnych, zasady monitoringu i oceny wyników tych działań zostały określone w różnych dokumentach, w tym strategicznych, np. wskaźniki dotyczące działań informacyjno-promocyjnych dotyczących promowania produkcji ekologicznej, zostały określone w Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030. Wyjaśnił ponadto, że oprócz dokumentów o charakterze strategicznym, monitoring i ocena wyników działań informacyjno-promocyjnych znalazła swoje odzwierciedlenie w wartościach mierników skuteczności prowadzonych działań zawartych w planach pracy komórek organizacyjnych MRiRW na 2022 r. oraz w wynikach weryfikacji prawidłowości i stopnia realizacji umów.

Badaniem szczegółowym w zakresie prowadzenia monitorowania i ewaluacji objęto dwie kampanie informacyjno-edukacyjne, wybrane celowo, ze względu na najwyższą wartość, tj. kampanię dotyczącą Funduszu Gwarancji Rolnych²⁵ oraz kampanię dotyczącą promocji rolnictwa ekologicznego²⁶.

Monitorowanie kampanii było prowadzone na podstawie tzw. mediaplanów, przygotowanych przez nadawcę w oparciu o grupy docelowe tych kampanii. Miernikiem skuteczności była liczba emisji spotów informacyjno-promocyjnych w terminach określonych w mediaplanach. W raportach poemisyjnych obu kampanii potwierdzono, że spoty zostały wyemitowane w liczbie i terminach określonych w mediaplanach. Podstawą oceny kampanii były dostarczone przez nadawcę raporty z wyników oglądalności

(akta kontroli str. 4149-4218, 4252-4307)

Wydatki w części 33 – Rozwój wsi

W tej części budżetowej realizowane były wydatki na: funkcjonowanie ARiMR, współfinansowanie ze środków budżetu państwa Wspólnej Polityki Rolnej (dalej także: WPR) w ramach I (płatności bezpośrednie) i II (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020) filara, finansowanie pomocy krajowej udzielanej przez ARiMR producentom rolnym na realizację następujących zadań: dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych i częściowa spłata kapitału kredytów; dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na sfinansowanie kosztów wznowienia produkcji oraz odtworzenia środków trwałych w przypadku wystąpienia szkód; finansowanie lub dofinansowanie ponoszonych przez producentów rolnych kosztów zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie; finansowanie zalesiania gruntów rolnych; realizacja udzielonych poręczeń i gwarancji; pomoc finansowa w ramach refundacji wydatków poniesionych przez producentów świń na dostosowanie gospodarstw do wymogów utrzymywania świń – bioasekuracja; pomoc finansowa dla producentów świń w związku z zakazem utrzymywania lub wprowadzania do gospodarstwa świń; pomoc finansowa dla producenta rolnego na sfinansowanie nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych - nieoprocentowana pożyczka dla producentów świń; finansowanie zobowiązań z tytułu programów pomocowych realizowanych przez Agencję w latach ubiegłych; pomoc finansowa dla kół gospodyń wiejskich; pomoc dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół; pomoc finansowa na wyrównanie

²⁵ Kampania polegała na emisji 30-sekundowego spotu na antenach: TVP1, TVP2, TVP3 oraz TVP Info w okresie od 7 listopada do 30 listopada 2022 r.

²⁶ Kampania polegała na emisji 30-sekundowego spotu pt. „Kupuj Świadomie produkt ekologiczny” na antenach TVP 1, TVP 2, TVP Info w okresie od 23 września do 30 października 2022 r.

kwoty obniżonego dochodu uzyskanego przez producenta świń ze sprzedaży świń utrzymywanych na obszarze objętym restrykcjami w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń od IV kwartału 2020 r.; pomoc finansowa dla producenta rolnego, w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2021 r. gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny lub suszy; pomoc finansowa dla właściciela albo współwłaściciela statku rybackiego na rozpoczęcie nowej działalności gospodarczej; pomoc dla producenta rolnego, któremu zagraża utrata płynności finansowej w związku z uzyskaniem obniżonego dochodu z tytułu uprawy chmielu w 2020 r. lub 2021 r.; pomoc finansowa w zakresie wsparcia finansowego rodziny, której zagraża utrata płynności finansowej w związku z wystąpieniem w gospodarstwie rolnym szkód spowodowanych wystąpieniem w 2022 r. suszy, gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi lub lawiny oraz udzielanie dotacji celowych dla 17 jednostek doradztwa rolniczego – 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego i Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (dalej: CDR w Brwinowie), Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (Pomoc Techniczna w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020), a także na działalność statutową dysponenta III stopnia w MRiRW.

Wydatki w tej części zostały zrealizowane w wysokości 7 015 042,5 tys. zł, co stanowiło 97,6% kwoty planu wydatków po zmianach (7 184 207,9 tys. zł). Wydatki w części 33 – Rozwój wsi były wyższe o 1 333 408,4 tys. zł, tj. o 23,5% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (5 681 634,1 tys. zł). Wzrost tych wydatków w 2022 r. w porównaniu do 2021 r. dotyczył głównie pomocy krajowej, m.in. dla producentów rolnych, w których gospodarstwach powstały szkody z tytułu złych warunków atmosferycznych, udzielanej przez ARiMR. W 2021 r. wydatki te wyniosły 873 925,1 tys. zł i były niższe o 1 011 844,8 tys. zł od wydatków w 2022 r. (1 885 769,9 tys. zł), tj. o 115,8%.

W części 33 – Rozwój wsi kontrolą objęto prawidłowość udzielenia i rozliczenia dotacji podmiotowej oraz dotacji celowej, przez dysponenta części, w łącznej kwocie 3 177 029,8 tys. zł, co stanowiło 45,3% zrealizowanych dotacji w tej części (7 015 042,5 tys. zł) z tego:

- 1 291 259,9 tys. zł, co stanowiło 93,8% kwoty planu wydatków po zmianach (1 375 687 tys. zł) z przeznaczeniem na dotację podmiotową na funkcjonowanie ARiMR;
- 1 885 769,9 tys. zł, co stanowiło 98,9% kwoty planu wydatków po zmianach (1 906 238 tys. zł) z przeznaczeniem na finansowanie – w ramach dotacji celowej – na finansowanie pomocy krajowej udzielanej przez ARiMR producentom rolnym.

Doboru próby wydatków do kontroli dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty wypłaconej dotacji dla ARiMR.

W badanej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zapotrzebowaniami, postanowieniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz zgodnie z zawartą umową wraz z aneksami, zasadami określonymi w ufp. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w kwocie 19 324,2 tys. zł, tj. 93,1% kwoty planu wydatków po zmianach (20 747,9 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 3330,3 tys. zł, tj. o 20,8% od wydatków w 2021 r. (15 993,9 tys. zł).

Szczegółowym badaniem u dysponenta III stopnia w MRiRW objęto próbę wydatków bieżących w kwocie 2404,1 tys. zł, tj. 12,4% wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW zrealizowanych w 2022 r. w kwocie 19 324,2 tys. zł, odpowiadającą 32 zapisom księgowym, wylosowaną z wykorzystaniem metody monetarnej.

Dysponent III stopnia w MRiRW nie realizował wydatków majątkowych w ramach tej części.

W rozporządzeniu z dnia 24 grudnia r. 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego, w ramach części 33 – Rozwój wsi zaplanowano wydatki w kwocie 181 126,6 tys. zł. Wydatki te były przeznaczone na realizację 110 zadań, w tym dla Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na dopłaty krajowe do materiału siewnego, na pomoc dla producentów mleka, którzy w związku z upadłością podmiotów nabywających mleko w latach 2018–2020 nie otrzymali zapłaty za sprzedane mleko, na wydatki majątkowe, na wydatki statutowe oraz dla CDR w Brwinowie i wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego na wydatki majątkowe.

Powyższe środki finansowe były przekazane jednostkom na podstawie podpisanych umów wraz z aneksami o udzielenie dotacji celowej.

Zrealizowane wydatki wyniosły 157 498,3 tys. zł, tj. 86,9% zaplanowanych wydatków ujętych w ww. rozporządzeniu. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, z zaplanowanych dotacji w wysokości 140 036 tys. zł zrealizowała wydatki w kwocie 122 468,8 tys. zł, tj. w 87,5%. Niepełna realizacja przez ARiMR przyznanej dotacji celowej wynikała m.in. z niższych dopłat krajowych do materiału siewnego. Pomoc realizowana była w formule pomocy de minimis w rolnictwie, kwota, jaka została wykorzystana była uzależniona od wielkości indywidualnych limitów pomocy de minimis, jakimi dysponowali beneficjenci pomocy. W związku z tym, na skutek przeprowadzonych postępowań administracyjnych została przyznana niższa kwota niż planowano. Mniejsza pomoc dla producentów mleka, którzy w związku z upadłością podmiotów nabywających mleko w latach 2018–2020 nie otrzymali zapłaty za sprzedane mleko, wynikała z faktu, że po szczegółowej weryfikacji złożonych wniosków wydane zostały decyzje o odmowie przyznania pomocy ze względu na niespełnienie warunków do jej otrzymania.

Dysponent III stopnia w MRiRW nie realizował wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego w ramach tej części.

Wydatki na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych w ramach części 33 – Rozwój wsi dotyczyły dysponenta III stopnia w MRiRW i zostały zrealizowane w kwocie 13 225,5 tys. zł, tj. w 100% kwoty planu wydatków po zmianach (13 225,5 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 1203,8 tys. zł, tj. o 10% od wydatków poniesionych w 2021 r. (12 021,7 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pełnozatrudnionego w tej części wyniosło 10 912,1 zł i było wyższe o 584,2 zł, tj. o 5,7% w porównaniu do 2021 r. (10 327,9 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 101 etatów i w porównaniu do 2021 r. (97 etatów) było wyższe o cztery etaty, tj. o 4,1%.

Wydatki majątkowe w części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w kwocie 159 025,4 tys. zł, tj. 98% kwoty planu wydatków po zmianach (162 295 tys. zł) i były one niższe o 64 364,7 tys. zł, tj. o 28,8% od wydatków poniesionych w 2021 r. (223 390,2 tys. zł). Wydatki majątkowe w 2022 r. były realizowane w ramach dotacji celowych przez ARiMR, 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego oraz CDR w Brwinowie. W ramach tych wydatków dokonano zakupu nieruchomości oraz przebudowano i zmodernizowano część eksploatowanych budynków, zakupiono środki transportu

i maszyny rolnicze, urządzenia biurowe, podwyższono kapitał zakładowy nowo powstałej spółki inżynierskiej przez objęcie nowych udziałów przez ARiMR.

Zobowiązania w części 33 – Rozwój wsi na koniec 2022 r. wyniosły 1169,3 tys. zł i były wyższe o 138,6 tys. zł, tj. o 13,4% od zobowiązań na koniec 2021 r. (1030,7 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2022 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia.

W trakcie 2022 r. w tej części wystąpiły w każdym miesiącu zobowiązania wymagalne i wyniosły od 0,9 tys. zł (październik, listopad) do 6,3 tys. zł (sierpień). Na koniec 2022 r. zobowiązania wymagalne wyniosły 4 tys. zł i zostały wykazane w sprawozdaniu Rb-28 dysponenta części. Zobowiązania te dotyczyły prawomocnych wyroków sądowych i nie były naliczane od nich odsetki.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi terminowo, tj. w okresie od 10 do 31 stycznia 2023 r. zwrócił do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 33 – Rozwój wsi niewykorzystane środki za rok 2022 w wysokości 49 644,7 tys. zł.

(akta kontroli 1531-1566, 2192-2324, 2457-2512, 3790-4019, 4430-4445, 4486-4501, 4590-4626, 4732, 4770-4775, 4791-4810, 5064-5065, 5110-5113)

Wydatki w części 62 – Rybołówstwo

W tej części budżetowej, oprócz dotacji celowych m.in. na współfinansowanie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” na lata 2014–2020 oraz na zarybianie polskich obszarów morskich, finansowano działalność statutową państwowych jednostek budżetowych, tj. Głównego Inspektoratu Rybnactwa Morskiego w Słupsku oraz dysponenta III stopnia w MRiRW.

Wydatki w tej części zostały zrealizowane w kwocie 124 666,2 tys. zł, co stanowiło 83,4% kwoty planu wydatków po zmianach (149 402,7 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 6993,8 tys. zł, tj. o 5,9% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (117 672,4 tys. zł).

W części 62 – Rybnactwo kontrolą objęto prawidłowość udzielenia i rozliczenia, przez dysponenta części, dwóch dotacji celowych w łącznej kwocie 68 386,1 tys. zł, co stanowiło 81,5% zrealizowanych dotacji w tej części 84 279,1 tys. zł), z tego:

- 4986,6 tys. zł, co stanowiło 99,7% kwoty planu wydatków po zmianach (5000 tys. zł) na wykonanie zadania przez Instytut Rybnactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie pn. „Zarybianie polskich obszarów morskich w roku 2022” w ramach dotacji celowej;
- 63 399,5 tys. zł, co stanowiło 73,2% kwoty planu wydatków po zmianach (86 665 tys. zł) jako dotacja celowa przekazana ARiMR na dokonywanie płatności w 2022 r. w części współfinansowania krajowego na rzecz beneficjentów realizujących operacje w ramach PO RYBY 2014–2020. Niepełne wykorzystanie dotacji wynikało z faktu, że beneficjenci programu, występowali z wnioskami o aneksy do umów, które przedłużały terminy realizacji operacji. Doboru próby wydatków do kontroli dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty wypłaconej dotacji dla ARiMR.

Doboru próby dotacji celowej do kontroli dokonano w sposób celowy, ze względu na najwyższą kwotę wypłaconej dotacji w części 62 – Rybnactwo.

W badanej próbie dotacji nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie i rozliczenie dotacji następowało zgodnie z zawartą umową oraz z zasadami określonymi w ufp. Dysponent części weryfikował prawidłowość wykorzystania dotacji na podstawie przedstawionych rozliczeń. Zatwierdzenie rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym nastąpiło w terminie określonym w art. 152 ust. 2 ufp.

Wydatki dysponenta III stopnia w MRiRW w części 62 – Rybołówstwo zrealizowano w kwocie 21 709,2 tys. zł, tj. 96,1% kwoty planu wydatków po zmianach (22 595,8 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 680,3 tys. zł, tj. o 3,2% od zrealizowanych wydatków w 2021 r. (21 028,9 tys. zł).

Szczegółowym badaniem u dysponenta III stopnia w MRiRW objęto próbę wydatków bieżących w kwocie 4365,3 tys. zł (tj. 20,1% wydatków dysponenta III stopnia w MRiRW zrealizowanych w 2022 r. w kwocie 21 709,2 tys. zł), odpowiadającą 36 zapisom księgowym, wylosowanym z wykorzystaniem metody monetarnej.

W wyniku przeprowadzonych badań dokumentów stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane oraz dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

Dysponent III stopnia w MRiRW nie realizował wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego w ramach tej części.

Wydatki na wynagrodzenia osobowe w państwowych jednostkach budżetowych finansowanych w ramach części 62 – Rybołówstwo zostały zrealizowane w kwocie 19 857,6 tys. zł, tj. 99,6% kwoty planu wydatków po zmianach (19 938,1 tys. zł). Wydatki te były wyższe o 756,2 tys. zł, tj. o 4% od wydatków poniesionych w 2021 r. (19 101,4 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pełnozatrudnionego w tej części wyniosło 9142,5 zł i było wyższe o 491,5 zł, tj. o 5,7% w porównaniu do 2021 r. (8651 zł). Przeciętne zatrudnienie w państwowych jednostkach budżetowych wyniosło 181 etatów i w porównaniu do 2021 r. (184 etatów) było niższe o trzy etaty, tj. o 1,6%. Przeciętne zatrudnienie u dysponenta III stopnia w MRiRW wyniosło 101 etatów i w porównaniu do 2021 r. (103) było niższe o dwa etaty, tj. o 1,9%.

Wydatki majątkowe w części 62 – Rybołówstwo zrealizowano w kwocie 6872 tys. zł, tj. 99,8% kwoty planu wydatków po zmianach (6886,4 tys. zł) i były wyższe o 6315,8 tys. zł, tj. o 1135,5% od wydatków zrealizowanych w 2021 r. (556,2 tys. zł). W ramach wydatków majątkowych w 2022 r. zakupiono dwa statki do celów kontroli rybołówstwa morskiego (zadanie zostało objęte dofinansowaniem Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” na lata 2014–2020 – zadanie w trakcie realizacji) za kwotę 6365,2 tys. zł oraz zakupiono za kwotę 340,2 tys. zł statek patrolowy do kontroli rybołówstwa morskiego na morskich wodach.

W planie finansowym dysponenta III stopnia w MRiRW na 2022 r. zaplanowano wydatki majątkowe w kwocie 134,7 tys. zł, które zostały zrealizowane w wysokości 120,3 tys. zł, tj. w 89,3%.

Szczegółowym badaniem objęto wydatki majątkowe ujęte w planie wydatków po zmianach w wysokości 116,8 tys. zł wykazywane przez MRiRW w sprawozdaniu sporządzanym do Ministerstwa Finansów „*INW wykonanie wydatków inwestycyjnych w 2022 r.*”, celem przygotowania informacji dotyczącej wykonania ustawy budżetowej, stosownie do art. 182 ust. 2 ufp.

W ramach kwoty ustalonej w planie wydatków majątkowych po zmianach przyjęto do realizacji trzy zadania, z czego dwa zadania zostały zrealizowane w pełnym zakresie, tj. zakupiono moduł komunikacyjny, sprzęt informatyczny wraz z oprogramowaniem dla Centrum Monitorowania Rybołówstwa w Gdyni.

Zobowiązania w części 62 – Rybołówstwo na koniec 2022 r. wyniosły 1781,3 tys. zł i były wyższe 180,1 tys. zł, tj. o 11,2% od zobowiązań na koniec 2021 r. (1601,2 tys. zł). Dotyczyły one przede wszystkim zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2022 r. oraz pochodnych od tego wynagrodzenia. Na koniec 2022 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi terminowo zwrócił w dniach 10 i 20 stycznia 2023 r. do Ministerstwa Finansów na rachunek wydatków w części 62 – Rybołówstwo niewykorzystane środki za 2022 r. w wysokości 536,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 1531-1566, 2192-2324, 2325-2339, 2352-2362, 4430-4435, 4446-4468, 4486-4501, 4590-4626, 4770-4775, 4791-4810, 5064-5065, 5110-5113, 5143-5146)

Nadzór i kontrola

Zgodnie z Informacją o kontrolach przeprowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w I i II półroczu 2022 r. sporządzoną przez Departament Kontroli i Audytu, w 2022 r. pracownicy Ministerstwa prowadzili 153 kontrole, spośród których 104 kontrole zostały zakończone (98 z 153 kontroli realizowanych było w jednostkach podległych i nadzorowanych oraz komórkach organizacyjnych MRiRW) w zakresie prawidłowości wykonywanych zadań i wykorzystania środków budżetowych. W wyniku tych kontroli kierownikom jednostek wydano zalecenia pokontrolne.

W wyniku prowadzonego nadzoru w zakresie realizacji wydatków budżetowych w 2022 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi skierował jedno zawiadomienie do Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych dotyczące ujawnienia okoliczności wskazujących na naruszenie dyscypliny finansów publicznych oraz jedno zawiadomienie do prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Zespół Audytu Wewnętrznego w Departamencie Kontroli i Audytu MRiRW w 2022 r. zrealizował cztery zadania audytowe (rozpoczęte w roku 2021), tj.: „Nadzór nad wykonywaniem przez wyznaczone instytucje pośredniczące zadań w zakresie Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014–2020”, „Nadzór nad merytoryczną działalnością instytutów badawczych”, „Procedury bezpiecznego przetwarzania grup informacji w departamentach i biurach MRiRW”, „Ewidencja majątku MRiRW i nadzór nad nim”. Ponadto rozpoczął w 2022 r. cztery zadania audytowe, kontynuowane w 2023 r., tj. „Sprawowanie nadzoru nad właściwym gospodarowaniem nieruchomościami Skarbu Państwa powierzonymi szkołom w trwały zarząd”, „Koordynacja i realizacja działań promocyjnych i informacyjnych prowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi”, „Obsługa Komitetu Monitorującego Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” na lata 2014–2020”, „Bezpieczeństwo informacji przy przetwarzaniu mobilnym i pracy na odległość”.

W wyniku zakończonych w 2022 r. wszystkich zadań audytowych wydano zalecenia.

Dysponent części dokonywał oceny stopnia realizacji zadań finansowanych środkami z dotacji z budżetu państwa, przede wszystkim pod względem zapewnienia prawidłowości realizacji dotowanych zadań z przepisami prawa oraz prawidłowości kalkulacji kosztów zawartych we wnioskach o dotacje, a także poprzez weryfikację sprawozdań merytorycznych oraz rozliczeń finansowych. W ramach sprawowanego nadzoru nad wykorzystaniem dotacji organizowane były również spotkania z pracownikami jednostek realizujących wydatki z dotacji.

U dysponenta III stopnia w MRiRW prowadzono codzienny monitoring w zakresie realizacji wydatków budżetowych, a wyniki analiz przedkładano w miesięcznych informacjach Dyrektorowi Generalnemu w MRiRW – dysponentowi III stopnia MRiRW. Dochody budżetowe monitorowane były podczas generowania i kompletowania wyciągów bankowych.

W zakresie wykonania budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich sporządzane były przez Departament Budżetu MRiRW dla kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi syntetyczne informacje z wykonania dochodów, wydatków budżetowych oraz wydatków budżetu środków europejskich za I kwartał, II kwartał, III kwartał 2022 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo. W informacjach tych przedstawiono wielkość zrealizowanych dochodów oraz wydatków we wszystkich częściach, których dysponentem jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz formułowano w razie potrzeby wnioski.

(akta kontroli str. 392-418, 2833-3216, 4695-4718)

W sprawie realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych przez NIK w wystąpieniu pokontrolnym dotyczącym kontroli P/22/001 „Wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne, 62 – Rybołówstwo” Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że: „(...) 1) w zakresie rozliczania umów cywilnoprawnych po uprzednim protokólnym odbiorze dzieła oraz dokonywania płatności na rzecz wykonawców, po uprzednim dokumentowaniu odbioru wykonanych prac w ramach zawartych umów cywilnoprawnych skierowałem do wszystkich komórek organizacyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej Ministerstwo) pismo z 21 czerwca 2022 r. (...), w którym poleciłem bezwzględne stosowanie regulacji wewnętrznych obowiązujących w Ministerstwie, m.in. w zakresie odbioru przedmiotu umowy na podstawie protokołu albo sprawozdania z wykonania przedmiotu umowy lub jego części. Ponadto w trakcie spotkania zespołu koordynatorów budżetu szczegółowo omówione zostały obowiązujące procedury w tym zakresie oraz zobowiązano komórki organizacyjne do ich przestrzegania.

2) w zakresie podjęcia skutecznych działań nadzorczych nad agencjami wykonawczymi, tj. ARiMR i KOWR, w celu zapobieżenia dokonywania wydatków przez te agencje z przekroczeniem zakresu upoważnienia ustalonego w planach finansowych wykonywanych przez te agencje, zostały podjęte następujące działania: a) 12 maja 2022 r. zorganizowano spotkanie z przedstawicielami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych, na którym omówione zostały działania zapobiegające powstawaniu przekroczeń kwot ujętych w planach finansowych agencji wykonawczych i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa wykazanych w sprawozdaniach Rb-35 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów i wydatków agencji wykonawczej i Rb-40 Sprawozdanie z wykonania, określonego w ustawie budżetowej, planu finansowego agencji wykonawczej. Przekroczenia w 2021 r. dotyczyły głównie wydatków, które w tych planach nie mogły być zaplanowane: wpłat na PFRON, zwrotów niewykorzystanych dotacji z roku ubiegłego, środków pochodzących z rezerwy celowej w zakresie realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa. Na spotkaniu przedstawiono odpowiedź Ministra Finansów z 5 maja 2022 r. (...) dotyczące wykazywania w sprawozdaniach wydatków na PFRON i prezentacji zwrotów niewykorzystanych dotacji w roku ubiegłym oraz zobowiązano przedstawicieli agencji wykonawczych do przedkładania zmian planów finansowych w terminach umożliwiających dokonanie wydatków zgodnie z planem (...).”

(akta kontroli str. 4512-4514)

Badanie kosztów dystrybucji energii elektrycznej u dysponenta III stopnia w MRiRW

Wydatki na energię elektryczną w ramach części budżetowych objętych kontrolą, w 2022 r. wyniosły łączne 784,8 tys. zł. Były niższe o 145,8 tys. zł, tj. o 15,7%, niż w 2021 r. (930,6 tys. zł). Wydatki na usługi dystrybucji energii elektrycznej, w ramach wydatków na energię elektryczną poniesionych w ramach kontrolowanych części, w 2022 r. wyniosły 367,4 tys. zł. Wydatki te były o 32,6 tys. zł niższe, tj. o 8,1%, niż w 2021 r. (400 tys. zł).

Badaniem objęto koszty usług dystrybucji energii elektrycznej w zakresie opłaty dystrybucyjnej stałej, w punkcie poboru energii elektrycznej 590380100001059348²⁷ (dalej: PPE 9348)²⁸, o łącznej wartości 58 tys. zł²⁹ (12 faktur). Badanie wykazało, że w PPE 9348 maksymalna moc pobrana kształtowała się w poszczególnych okresach rozliczeniowych od 169 kW do 268 kW, co stanowiło od 43% do 68% wartości mocy zamówionej (392 kW).

Dyrektor Biura Administracyjnego w MRiRW wyjaśniła, że moc zamówiona dla PPE 9348 w ostatnim okresie nie została zmniejszona z uwagi na planowane inwestycje, tj. modernizacja serwerowni, montaż ładowarek do samochodów elektrycznych itp. oraz z uwagi na duże różnice w poborze mocy i brak możliwości wyliczenia precyzyjnego zapotrzebowania na energię, w związku z prowadzonymi remontami i inwestycjami w budynku Ministerstwa oraz ryzykiem naliczenia opłat dodatkowych w przypadku przekroczenia mocy umownej.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że moc umowną, według pkt. 3.2.3. Taryfy dla energii elektrycznej w zakresie dystrybucji energii elektrycznej Stoen Operator Sp. z o.o., można zamówić w niejednakowych wielkościach na poszczególne, nie krótsze niż miesięczne okresy roku. Przy założeniu, gdyby moc umowna w PPE 9348 została zmieniona w 2022 r. do poziomu od 220 kW do 348 kW (z uwzględnieniem 30% zapasu mocy umownej, w stosunku do maksymalnej mocy pobranej w poszczególnych okresach rozliczeniowych), to opłata sieciowa stała byłaby niższa w 2022 r. o 16,7 tys. zł³⁰.

W sprawie przeprowadzenia analizy dotyczącej optymalizacji wydatków na usługę dystrybucji energii elektrycznej w zakresie opłaty sieciowej stałej oraz dostosowania mocy umownej do faktycznych potrzeb, Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, że „w związku z kontrolą nr P/23/001, informuję, że w ministerstwie są przeprowadzane analizy dotyczące optymalizacji w zakresie opłat za energię elektryczną, w tym opłat sieciowych stałych. Obecnie Ministerstwo jest na etapie ustaleń z operatorem sieci, czy wprowadzenie miesięcznego maksymalnego poboru mocy jest możliwe. Niezależnie od powyższego, w 2023 r. planowane jest zmniejszenie mocy umownej w punkcie poboru energii 590380100001059348”.

(akta kontroli str. 4020-4081, 4102-4113, 4252-4307, 4102-4113, 4664-4694)

²⁷ Przed renumeracją przeprowadzoną w listopadzie 2022 r., PPE posiadał nr PL000001005190000000000000000000001263.

²⁸ Doboru punktu poboru energii do analizy kosztów usług dystrybucji energii elektrycznej, dokonano na podstawie następujących kryteriów: 1) moc umowna jest najbardziej przeszacowana (różnica mocy umownej i maksymalnej mocy pobranej jest największa); 2) moc umowna jest o ponad 30% wyższa od maksymalnej mocy pobranej.

²⁹ W tym kwota 5,3 tys. zł stanowiła zobowiązanie 2022 r. Badaniem objęto łączne wydatki na usługi dystrybucji energii elektrycznej w PPE 9348, poniesione w ramach części budżetowych objętych kontrolą.

³⁰ Kwota została wyliczona z uwzględnieniem udziału wydatków na opłatę sieciową poniesionych w ramach części budżetowych objętych kontrolą.

Ponadto, na podstawie art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej³¹ (dalej: ustawa o ochronie odbiorców energii elektrycznej), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi został zobowiązany od 1 grudnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. do podejmowania działań w celu realizacji obowiązkowego celu zmniejszenia całkowitego zużycia energii elektrycznej w zajmowanych budynkach lub częściach budynków oraz przez wykorzystywane urządzenia techniczne, instalacje i pojazdy. Wymiar obowiązkowego ograniczenia zużycia energii elektrycznej oraz zasady jego wyliczania, zostały określone w art. 37 ust. 2 tej ustawy.

Dyrektor Generalny w MRiRW wyjaśnił, że w celu realizacji celu, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy o ochronie odbiorców energii elektrycznej, w MRiRW wprowadzono rozwiązania oszczędnościowe polegające m.in. na ograniczeniu liczby lodówek i czajników i innych sprzętów pochłaniających duże ilości energii i wyłączeniu zewnętrznego oświetlenia budynku (kolumnady) oraz przeprowadzono akcję edukacyjno-informacyjną pn. „*Wspólnie oszczędzamy energię*” skierowaną do pracowników. Zalecenia dla kierowników komórek organizacyjnych MRiRW w związku z realizacją obowiązkowego celu zmniejszenia całkowitego zużycia energii elektrycznej, wydano w formie informacji zamieszczonej i intranecie.

Na podstawie art. 37 ust. 5 ustawy o ochronie odbiorców energii elektrycznej, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi został zobowiązany do przekazania do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki raportu z realizacji celu, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy o ochronie odbiorców energii elektrycznej. Raport został przekazany terminowo.

(akta kontroli str. 4082-4101)

Zamówienia publiczne zrealizowane przez dysponenta III stopnia MRiRW

Badaniem objęto dziewięć postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w tym trzy zamówienia, do których zastosowano przepisy ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych³² (dalej: ustawa Pzp) oraz sześć postępowań, do których nie zastosowano przepisów ustawy Pzp, ze względu na wartość szacunkową nie przekraczającą 130 tys. zł, stosownie do art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy Pzp. Osiem z dziewięciu postępowań o udzielenie zamówienia publicznego dotyczyło działań informacyjno-promocyjnych. W wyniku zawartych umów o łącznej wartości 2860 tys. zł, w 2022 r. poniesiono wydatki w wysokości 2226,7 tys. zł.

Część 32 – Rolnictwo

Szczegółowej analizie poddano trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w łącznej kwocie wydatków w 2022 r. w wysokości 462,3 tys. zł, tj.:

- 1) zamówienie, do przeprowadzenia którego zastosowano art. 275 pkt 1 ustawy Pzp, tj. postępowanie w trybie podstawowym bez negocjacji pn.: „*Kompleksowa organizacja wspólnego stoiska informacyjno-promocyjnego ARiMR, KOWR, KRUS, MRiRW podczas sześciu plenerowych imprez targowych w 2022 r.*”, o wartości 844,4 tys. zł³³, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 211,1 tys. zł,

³¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 269, ze zm.

³² Dz.U. z 2022 r. poz. 1710, ze zm.

³³ Zgodnie z porozumieniem z 16 grudnia 2021 r. ws. wspólnego przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia publicznego, zawartym pomiędzy ARiMR, KOWR, KRUS oraz MRiRW, strony porozumienia upoważniły MRiRW do zawarcia umowy w sprawie tego zamówienia, w imieniu i na rzecz stron porozumienia

- 2) zamówienia, do przeprowadzenia których nie zastosowano ustawy Pzp, ze względu na wartość szacunkową nie przekraczającą 130 tys. zł:
 - „Realizacja kampanii informacyjnej na temat rolnictwa ekologicznego i produktów ekologicznych”, o wartości 94,1 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 94,1 tys. zł,
 - „Kampania informacyjna Naszą Rolą Silna Polska dotycząca bezpieczeństwa żywnościowego”, o wartości 157,1 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 157,1 tys. zł;

Część 33 – Rozwój wsi

Szczegółowej analizie poddano trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w łącznej kwocie wydatków w 2022 r. w wysokości 1313,2 tys. zł, tj.:

- 1) zamówienie, do przeprowadzenia którego zastosowano art. 275 pkt 1 ustawy Pzp, tj. postępowanie w trybie podstawowym bez negocjacji pn.: „*Organizacja 16 wydarzeń na etapie wojewódzkim w ramach rozstrzygnięcia II etapu VII edycji konkursu dla kół gospodyń wiejskich Bitwa Regionów*”, o wartości 1097,3 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 1097,3 tys. zł,
- 2) zamówienia, do przeprowadzenia których nie zastosowano ustawy Pzp, ze względu na wartość szacunkową nie przekraczającą 130 tys. zł:
 - „Organizacja Finału Ogólnopolskiego Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich pn. Bitwa Regionów”, o wartości 157,4 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 157,4 tys. zł,
 - „Wydruk materiału informacyjnego pn. Jak prowadzić finanse Koła Gospodyń Wiejskich”, o wartości 58,5 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 58,5 tys. zł;

Część 62 – Rybołówstwo

Szczegółowej analizie poddano trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w łącznej kwocie wydatków w 2022 r. w wysokości 451,2 tys. zł, tj.:

- 1) zamówienie, do przeprowadzenia którego zastosowano art. 132 ustawy Pzp, tj. postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego pn.: „*Świadczenie przez okres usługi wsparcia technicznego oraz asysty technicznej oprogramowania elektronicznego dziennika połowów Systemu e-logbook*”, o wartości 374,9 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 374,9 tys. zł,
- 2) zamówienia, do przeprowadzenia których nie zastosowano ustawy Pzp, ze względu na wartość szacunkową nie przekraczającą 130 tys. zł:
 - „*Zamieszczanie artykułów w Przeglądzie Rybackim*”, o wartości 61,5 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 61,5 tys. zł,
 - „Wykonanie i montaż stoiska promocyjno-informacyjnego na Międzynarodowych Targach Rybnych i Spożywczych POLFISH”, o wartości 14,8 tys. zł, w wyniku którego poniesiono wydatek w wysokości 14,8 tys. zł.

W wyniku analizy ww. wydatków w trybie zamówienia publicznego dokonanych przez dysponenta III stopnia MRiRW w części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi i 62 – Rybołówstwo nie stwierdzono naruszeń ustawy Pzp w zakresie przygotowania,

oraz sprawowania nadzoru i kontroli nad realizacją. Każda ze stron porozumienia finansowała wykonanie po 25 % całkowitego kosztu zamówienia publicznego.

przeprowadzenia, udzielenia, realizacji zamówień oraz związanych z tym obowiązków publikacyjnych. a także procedur wewnętrznych dysponenta III stopnia w MRiRW w zakresie udzielania zamówień publicznych. Prawidłowo stosowano lub wyłączono zasadę zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców. Realizacja zamówień (pod względem przedmiotu zamówienia, terminu realizacji i wysokości wynagrodzenia wykonawcy) była zgodna z postanowieniami zawartych umów. Wydatki poniesione z tytułu realizacji zamówień były celowe i gospodarne oraz służyły realizacji zadań MRiRW.

Plan postępowań o udzielenie zamówień w 2022 r., wraz z późniejszymi aktualizacjami, został zamieszczony w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz na stronie internetowej MRiRW. Roczne sprawozdanie o udzielonych zamówieniach publicznych w 2022 r. zostało terminowo przekazane Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych.

(akta kontroli str. 3217-3337, 4252-4307, 4308-4328)

2.2 Wydatki budżetu środków europejskich

Opis stanu faktycznego

Wydatki budżetu środków europejskich w kontrolowanych częściach, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaplanowano w ustawie budżetowej na rok 2022 w łącznej kwocie 14 957 615 tys. zł, z tego w części 32 – Rolnictwo w kwocie 31 488 tys. zł, w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 14 675 135 tys. zł oraz w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 250 992 tys. zł.

Wydatki budżetu środków europejskich zaplanowane w ustawie budżetowej zostały zwiększone w 2022 r. ze środków pochodzących z rezerw celowych (poz. 98 rezerw celowych – Finansowanie programów z budżetu środków europejskich) o łączną kwotę 9 158 757,3 tys. zł, z tego dla części 33 – Rozwój wsi o 9 145 416 tys. zł i dla części 62 – Rybołówstwo o 13 341,3 tys. zł. Nie złożono wniosków o uruchomienie rezerw celowych z budżetu środków europejskich dla części 32 – Rolnictwo.

Wydatki w planie po zmianach w budżecie środków europejskich ustalono w 2022 r. w łącznej wysokości 24 116 372,3 tys. zł, z tego w:

- części 32 – Rolnictwo w wysokości 31 488 tys. zł,
- części 33 – Rozwój wsi w wysokości 23 820 551 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo w wysokości 264 333,3 tys. zł.

Z przyznanej kwoty rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi wykorzystano 8 631 501,4 tys. zł, tj. 94,4% dokonanych zwiększeń środków z rezerw celowych, a w części 62 – Rybołówstwo wykorzystano 13 341,3 tys. zł, tj. 100% kwoty zwiększeń. Niewykorzystane środki rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 513 914,7 tys. zł zostały terminowo zwrócone na rachunek Ministra Finansów (6,2 tys. zł) lub brak było zasilenia rachunku ARiMR tymi środkami (513 908,5 tys. zł).

Przyczyną niewykorzystania środków z rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi był brak możliwości pełnego ich wydatkowania przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2022 r. na płatności bezpośrednie oraz na działania dotyczące realizacji priorytetu 4 „*Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem*” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Środki z rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi zostały przeznaczone dla ARiMR na zadania realizowane w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, tj. na finansowanie wydatków z I filara WPR, w tym w szczególności płatności bezpośrednich, a także na finansowanie wydatków z II filara WPR, tj. na realizację Programu Rozwoju Obszarów

Wiejskich na lata 2014–2020 (dalej: PROW 2014–2020). Środki z rezerw celowych w części 62 – Rybołówstwo zostały przeznaczone na realizację trzech projektów w ramach Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na lata 2014–2020, tj. zakupu dwóch statków patrolowych do celów kontroli rybołówstwa morskiego, pięciu samochodów osobowych oraz sześciu elektronicznych przyrządów do pomiaru wielkości oczek w sieciach rybackich przez Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego w Słupsku.

Kontrolą prawidłowości dokonywania zmian planu wydatków wynikających z podziału rezerw celowych u dysponenta części objęto 100% kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w części 33 – Rozwój wsi, tj. kwotę 9 145 416 tys. zł oraz 100% kwoty zwiększającej plan wydatków środkami z rezerw celowych w części 62 – Rybołówstwo, tj. kwotę 13 341,3 tys. zł. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Środki zostały przeznaczone na realizację zadań wskazanych we wnioskach kierowanych do Ministra Finansów o uruchomienie rezerw celowych. Środki z rezerw celowych uruchomiono zgodnie z procedurą określoną w art. 154 ufp.

W części 62 – Rybołówstwo u dysponenta III stopnia w MRiRW zbadano przyznaną rezerwę celową (poz. 8 rezerw celowych – Rezerwa na realizację projektów współfinansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE (...), decyzja Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2022 r.) z przeznaczeniem na zapewnienie bieżącej działalności Instytucji Zarządzającej w ramach pomocy technicznej Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na lata 2014–2020 dla MRiRW w wysokości 700 tys. zł, tj. 100% kwoty zwiększeń z rezerw celowych w tej części. Rezerwa została wykorzystana w 95,2%, tj. w kwocie 666,6 tys. zł. Powyższe środki zostały wydatkowane przez dysponenta III stopnia w MRiRW zgodnie z przeznaczeniem.

W związku z nadmiarem środków posiadanych przez jednostkę realizującą wydatki w budżecie środków europejskich, m.in. na skutek niezrealizowania części zadań w 2022 r., Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 pkt 2 ufp, wydał w 2022 r. dwie decyzje blokujące środki w planie wydatków budżetu środków europejskich na kwotę ogółem 539 930 tys. zł, z tego w:

- części 33 – Rozwój wsi – na kwotę 513 253 tys. zł,
- części 62 – Rybołówstwo – na kwotę 26 677 tys. zł.

W 2022 r. nie wystąpiły przypadki blokowania planowanych wydatków w związku ze stwierdzoną niegospodarnością (art. 177 ust. 1 pkt 1 ufp).

Kontrolą blokowania planowanych wydatków objęto ww. decyzje, i tak:

- w części 33 – Rozwój wsi – decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 28 grudnia 2022 r., na podstawie której zablokowana została planowana kwota wydatków w wysokości 513 253 tys. zł. Wynikało to z braku możliwości pełnego wykorzystania środków przez ARiMR na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (I i II filar). Blokowane planowane wydatki pochodziły z rezerwy celowej budżetu środków europejskich uruchomionej w 2022 r.;
- w części 62 – Rybołówstwo – decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 29 grudnia 2022 r., na podstawie której zablokowana została planowana kwota wydatków w wysokości 26 677 tys. zł. Wynikało to z braku możliwości pełnego wykorzystania środków przez ARiMR na realizację Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na lata 2014–2020. Blokowane planowane wydatki dotyczyły planu wydatków określonego w ustawie budżetowej na 2022 r.

Blokowanie planowanych wydatków przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi było zgodne z przepisami ufp i nastąpiło niezwłocznie po otrzymaniu wniosków od jednostki otrzymującej środki z budżetu środków europejskich.

Blokowanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 28 grudnia 2022 r. planowanych wydatków z budżetu środków europejskich w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 513 253 tys. zł nastąpiło po 20 dniach od uruchomienia tych środków z rezerw celowych³⁴. W tej sprawie Sekretarz Stanu w MRiRW wyjaśnił m.in., że „*Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi występował do Ministra Finansów z wnioskami o uruchomienie rezerwy celowej budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich każdorazowo na podstawie bieżących prognoz płatności przygotowywanych i przekazywanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Środki zablokowane decyzjami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 28 i 29 grudnia 2022 r., zostały zablokowane na podstawie pism ARiMR z dnia 22 i 23 grudnia 2022 r., informujących o braku możliwości wykorzystania środków uruchomionych na podstawie prognoz wydatków z 14 października 2022 r. oraz 15 listopada 2022 r. Każdorazowo podczas składania wniosków o uruchomienie rezerwy celowej Ministerstwo Finansów informowane było o wysokości prognoz wydatków na WPR (I i II filar) oraz o stanie realizacji planu wydatków po zmianach*”.

O podjęciu w dniach 28 i 29 grudnia 2022 r. decyzji o blokowaniu planowanych wydatków budżetu środków europejskich na 2022 r., dysponent części 33 – Rozwój wsi i części 62 – Rybołówstwo poinformował Ministra Finansów pismem z 10 marca 2023 r.

W sprawie przyczyn powiadomienia Ministra Finansów o podjętych w dniach 28 i 29 grudnia 2022 r. decyzjach o blokowaniu planowanych wydatków budżetu środków europejskich na 2022 r., po upływie ponad dwóch miesięcy od ich wydania, Zastępca Dyrektora Departamentu Budżetu w MRiRW wyjaśniła m.in., że „*(...) Z uwagi na okres świąteczny, a także zbliżający się koniec roku budżetowego dokonano jedynie blokady środków bez skutku w postaci zmiany planu po zmianach. Zwolnione środki ze środków budżetu środków europejskich nie mogły być w 2022 r. przeznaczone na inny cel. Poinformowanie Ministra Finansów o blokadzie nastąpiło podczas powtórnej kontroli dokumentów rozliczających ostatnią dekadę 2022 roku.*” Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że zgodnie z art. 177 ust. 4 ufp, o decyzjach o blokowaniu planowanych wydatków Minister Finansów powinien być informowany niezwłocznie przez dysponenta części budżetowych.

W 2022 r. wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w części 32 – Rolnictwo w kwocie 15 477,6 tys. zł (49,2% kwoty planu po zmianach), w części 33 – Rozwój wsi w kwocie 23 306 546,8 tys. zł (97,8% kwoty planu po zmianach) i w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 234 609,2 tys. zł (88,8% kwoty planu po zmianach).

W części 32 – Rolnictwo wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 15 477,6 tys. zł, co stanowiło 49,2% kwoty planu wydatków po zmianach (31 488 tys. zł). Niezrealizowane wydatki w części 32 – Rolnictwo w kwocie 16 010,4 tys. zł dotyczyły przede wszystkim realizacji przez szkoły rolnicze prowadzone i nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi projektów w ramach programów operacyjnych na lata 2014–2020. Powodami niezrealizowania tych wydatków były m.in.: odstąpienie od realizacji projektu ze względu na brak możliwości utworzenia grupy uczestników z powodu COVID-19 i wojny w Ukrainie, przedłużające się lub nierozstrzygnięte postępowania o udzielenie zamówienia publicznego,

³⁴ Uruchomienie środków nastąpiło na podstawie decyzji Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie środków europejskich na 2022 r. z 8 grudnia 2022 r. na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o uruchomienie rezerwy celowej budżetu środków europejskich z 2 grudnia 2022 r.

oszczędności uzyskane w wyniku rozstrzygniętych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

Wydatki budżetu środków europejskich w części 32 – Rolnictwo w 2022 r. były niższe o 10 633 tys. zł, tj. o 40,7%, od wykonanych w 2021 r. (26 110,6 tys. zł) i wynikały m.in. z niższych potrzeb szkół rolniczych na środki finansowe na realizację projektów, w szczególności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 oraz Regionalnych Programów Operacyjnych 2014–2020, w związku z problemami z dostępem do materiałów budowlanych.

W części 32 – Rolnictwo skontrolowano procedurę przekazywania w 2022 r. środków finansowych z budżetu środków europejskich przez dysponenta części na podstawie art. 188 ust. 2 ufp i rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz przekazywania informacji dotyczących tych płatności³⁵.

Badaniem objęto środki finansowe w łącznej kwocie 2880 tys. zł przekazane na realizację przez Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu dwóch projektów:

- „Dostosowanie kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu do potrzeb rynku pracy”,
- „Modernizacja i doposażenie pracowni kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu”.

Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe wydatkowane kwoty. Skontrolowane wydatki stanowiły 18,6% wydatków z budżetu środków europejskich zrealizowanych w tej części. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Przekazywanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi płatności z budżetu środków europejskich na dofinansowanie zadań realizowanych przez powyższą szkołę było zgodne z ww. przepisami prawa.

W 2022 r. dysponent III stopnia w MRiRW nie planował i nie realizował wydatków z budżetu środków europejskich w tej części.

W części 33 – Rozwój wsi wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 23 306 546,8 tys. zł, tj. 97,8% kwoty planu wydatków po zmianach (23 820 551 tys. zł). Wydatki te przeznaczono w wysokości 16 492 140,2 tys. zł na I filar WPR (w tym 16 099 318,2 tys. zł na płatności bezpośrednie) oraz 6 814 406,6 tys. zł na II filar WPR, tj. na finansowanie realizacji PROW 2014–2020.

Wydatki te były wyższe o 2 478 687,6 tys. zł, tj. o 11,9%, od wydatków poniesionych w 2021 r. (20 827 859,2 tys. zł). Przyczyny zostały przedstawione w dalszej części wystąpienia przy opisie wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej.

W części 33 – Rozwój wsi badaniem objęto wydatki budżetu środków europejskich zrealizowane przez dysponenta części w kwocie 3 772 598,9 tys. zł, tj. 16,2% płatności z budżetu środków europejskich w 2022 r. w tej części. Badanie dotyczyło środków przekazanych dla ARiMR na finansowanie WPR. Doboru próby dokonano celowo ze względu na najwyższe kwoty przekazywane Agencji. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Środki były przekazywane przez dysponenta części na podstawie zapotrzebowań złożonych przez ARiMR, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 maja 2015 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej³⁶ oraz

³⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 2081, ze zm.

³⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 2068.

rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie środków na realizację wspólnej polityki rolnej³⁷.

W 2022 r. dysponent III stopnia w MRiRW nie planował i nie realizował wydatków z budżetu środków europejskich w tej części.

W części 62 – Rybołówstwo wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w kwocie 234 609,2 tys. zł, tj. 88,8% kwoty planu wydatków po zmianach (264 333,3 tys. zł). Wydatki te przeznaczono na realizację Wspólnej Polityki Rybołówstwa, tj. na finansowanie PO RYBY 2014–2020. Niewykorzystanie środków w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 20 724 tys. zł wynikało z faktu, że w 2022 r. beneficjenci PO RYBY 2014–2020 występowali z wnioskami o aneksy do umów, które przedłużały terminy realizacji operacji, w związku z tym nie wszystkie zaplanowane wypłaty mogły być zrealizowane do końca 2022 r. Ponadto, wnioski o płatność składane przez beneficjentów przy rozliczaniu operacji, w wielu przypadkach opiewały na niższe kwoty niż wskazane w umowach, na podstawie których szacowano wydatki budżetu środków europejskich.

Wydatki budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo były niższe o 14 448,9 tys. zł, tj. o 5,8% od wydatków poniesionych w 2021 r. (249 058,2 tys. zł).

W części 62 – Rybołówstwo badaniem objęto wydatki budżetu środków europejskich zrealizowane przez dysponenta części w kwocie 38 828,8 tys. zł, stanowiącej 16,6% płatności z budżetu środków europejskich w 2022 r. w tej części. Badanie dotyczyło środków przeznaczonych na finansowanie płatności na rzecz beneficjentów PO RYBY 2014–2020 przez ARiMR. Doboru próby dokonano w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty przekazywane Agencji. W wyniku badania nie stwierdzono nieprawidłowości. Płatności zostały zrealizowane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz przekazywania informacji dotyczących tych płatności.

Dysponent III stopnia w MRiRW zrealizował w 2022 r. wydatki z budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo w kwocie 1958,6 tys. zł, tj. 75,4% kwoty planu po zmianach (2599 tys. zł). Zastępca Dyrektora Departamentu Budżetu w MRiRW wyjaśniła, że *„Niższe niż planowano wykonanie wydatków przez dysponenta III stopnia w MRiRW wynika przede wszystkim z czasowej rezygnacji z zakupu terminali satelitarnych wraz z oprogramowaniem. Rezygnacja z realizacji zadania spowodowana jest złym stanem zasobów rybackich na Morzu Bałtyckim. (...) Aktualnie nie jest znana liczba jednostek rybackich, których właściciele przystąpią do tego działania. Nie znając liczby jednostek, których właściciele są zdecydowani dalej prowadzić połowy, nie jest możliwe prawidłowe określenie zapotrzebowania floty na nowe urządzenia satelitarne (...)”*.

U dysponenta III stopnia w MRiRW badaniem objęto próbę wydatków bieżących budżetu środków europejskich w części 62 – Rybołówstwo, dobraną w sposób celowy ze względu na najwyższe kwoty poniesionych wydatków, w kwocie 1225,4 tys. zł stanowiącej 62,6% wydatków budżetu środków europejskich zrealizowanych przez ww. dysponenta w tej części (1958,6 tys. zł). Zbadana próba obejmowała wydatki na zakup usługi asysty technicznej oraz modyfikacji oprogramowania dziennika połowowego E-logbook, badanie zasobów ryb Zalewu Szczecińskiego oraz program badań zasobów ryb Zalewu Wiślanego.

³⁷ Dz. U. poz. 2235.

W wyniku przeprowadzonego badania stwierdzono, że skontrolowane wydatki zostały zrealizowane zgodnie z umowami o dofinansowanie, dokonywano ich zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki. Wydatki były poniesione w sposób oszczędny i zostały prawidłowo udokumentowane. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek.

(akta kontroli str. 3342-3348, 3370-3382, 3388-3389, 3394, 3402, 3404, 3415-3429, 3438-3440, 3444-3446, 3450-3457, 3464, 3473-3494, 3530-3531, 3540-3544, 3569-3573-3577, 3581-3595, 3624-3625, 3630-3631, 3636-3637, 3643-3646, 3658-3662, 4219, 4221, 4224, 4227-4251)

Wspólna Polityka Rolna

Limit wkładu publicznego w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej określony w tabeli nr 2 załącznika 16 do ustawy budżetowej na rok 2022 w kwocie ogółem 28 651 516 tys. zł został wykonany w wysokości 27 052 773,1 tys. zł, tj. w 94,4% kwoty planu wydatków po zmianach. Wkład środków europejskich wyniósł 23 604 942,3 tys. zł (94,8% kwoty planu wydatków po zmianach), a wkład budżetu państwa – 3 447 830,8 tys. zł (92,1% kwoty planu wydatków po zmianach).

Wydatki na WPR zrealizowano w kwocie o 11,3% wyższej od wydatków na ten cel w 2021 r. (24 302 371,9 tys. zł). Powodem było m.in. przyspieszenie realizacji działań w ramach PROW 2014–2020 w związku z ogłaszaniem kolejnych naborów wniosków o przyznanie pomocy, podpisywaniem nowych umów o dofinansowanie, a także finansowaniem zrealizowanych projektów.

Limit powyższych wydatków został określony dla dwóch części, których dysponentem był Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (części 32 – Rolnictwo i części 33 – Rozwój wsi), a także dla części 19 – Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe, części 49 – Urząd Zamówień Publicznych oraz części 85 – Budżety wojewodów.

Wydatki budżetu państwa i budżetu środków europejskich na WPR w 2022 r. w ramach części 32 – Rolnictwo i części 33 – Rozwój wsi zrealizowano w łącznej kwocie 26 762 447,1 tys. zł, tj. 97,8% kwoty planu wydatków po zmianach w wysokości 27 352 851,9 tys. zł, z tego wydatki ze środków europejskich zrealizowano w kwocie 23 322 024,4 tys. zł, tj. 97,8% kwoty planu wydatków po zmianach (23 852 039 tys. zł), natomiast wydatki budżetu państwa w kwocie 3 440 422,7 tys. zł, tj. 98,2% kwoty planu wydatków po zmianach (3 500 812,9 tys. zł).

W części 32 – Rolnictwo wydatki budżetu państwa na WPR zostały zrealizowane w wysokości 51 285,2 tys. zł, tj. 96% kwoty planu wydatków po zmianach (53 408,9 tys. zł). Wydatki te zostały zrealizowane głównie przez dysponenta III stopnia w MRiRW w ramach Pomocy Technicznej PROW 2014–2020 (43 912,6 tys. zł).

W części 33 – Rozwój wsi wydatki budżetu państwa na WPR zostały zrealizowane w wysokości 3 389 197,5 tys. zł, tj. 98,3% kwoty planu wydatków po zmianach (3 447 404 tys. zł) i przeznaczone zostały głównie na dotacje na współfinansowanie I filara WPR w kwocie 501 015,8 tys. zł oraz II filara WPR – PROW 2014–2020 w kwocie 2 888 181,7 tys. zł.

W ramach płatności I filara WPR³⁸ wydatki zostały poniesione na:

- realizację systemów wsparcia bezpośredniego – 379 519,8 tys. zł,
- program dla szkół w zakresie dostarczania dzieciom owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych – 100 334,3 tys. zł,
- dopłaty do produkcji, przetwórstwa i spożycia produktów rolnych i przetworzonych – 21 161,7 tys. zł.

Wydatki z budżetu środków europejskich w ramach płatności I filara WPR realizowane w części 33 – Rozwój wsi zostały poniesione w kwocie 16 492 140,2 tys. zł, tj. 97,6% kwoty planu wydatków po zmianach (16 903 729 tys. zł). Zostały one wykorzystane na finansowanie głównie:

- systemów wsparcia bezpośredniego – 16 099 318,2 tys. zł,
- zapobiegania zakłóceniom i sytuacjom kryzysowym na rynku – 204 384,5 tys. zł,
- programu dla szkół w zakresie dostarczania dzieciom owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych – 128 840,1 tys. zł,
- dopłat do produkcji, przetwórstwa i spożycia produktów rolnych i przetworzonych – 21 161,7 tys. zł,
- wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw – 19 215,3 tys. zł.

Pozostałe działania w ramach wspierania realizacji I filara Wspólnej Polityki Rolnej sfinansowano w kwocie 19 220,4 tys. zł.

W 2022 r. na realizację PROW 2014–2020³⁹ wydatkowano ogółem 9 753 873,6 tys. zł, tj. 98,6% planu wydatków po zmianach (9 895 489,9 tys. zł), z tego wydatki budżetu środków europejskich wyniosły 6 814 406,6 tys. zł, tj. 98,5% kwoty planu wydatków po zmianach (6 916 822 tys. zł), a wydatki budżetu państwa – 2 939 467 tys. zł, tj. 98,7% kwoty planu wydatków po zmianach (2 978 667,9 tys. zł). W ramach wydatków na realizację PROW 2014–2020 na płatności dla beneficjentów Programu przeznaczono kwotę 9 590 659,5 tys. zł. Pozostałą kwotę – 163 214,1 tys. zł przeznaczono na Pomoc Techniczną dla jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizujących i wdrażających PROW 2014–2020. Wydatki na PROW 2014–2020 w 2022 r. były wyższe o 808 777,8 tys. zł, tj. o 9,1%, od wydatków na ten cel w 2021 r. (8 945 095,8 tys. zł).

Do końca 2022 r. w ramach PROW 2014–2020 nie uruchomiono naborów wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” – typ operacji „Zarządzanie zasobami wodnymi” wprowadzonego do Programu w sierpniu 2022 r.⁴⁰ Do końca 2022 r. trwały prace związane z przygotowaniem opinii w zakresie wpływu inwestycji planowanych do realizacji na środowisko przez zespół powołany

³⁸ Dane dotyczące wydatków na płatności I filara WPR na poszczególne ich pozycje w budżecie państwa i budżecie środków europejskich zaprezentowano na podstawie zapotrzebowań złożonych przez ARiMR.

³⁹ W części 32 – Rolnictwo i w części 33 – Rozwój wsi.

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi” w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1519) weszło w życie 4 sierpnia 2022 r.

zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do zaopiniowania operacji typu *"Zarządzanie zasobami wodnymi"* realizowanych w ramach poddziałania *"Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa"* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020⁴¹.

Do końca 2022 r. nie uruchomiono też naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania *"Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych"* – typ operacji *"Modernizacja gospodarstw rolnych"* – obszar F *"Zielona energia w gospodarstwie rolnym"* oraz w ramach działania *"Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę"*. Były to nowe instrumenty wsparcia wprowadzone do PROW 2014–2020 w październiku i grudniu 2022 r. Nabory wniosków będą prowadzone w 2023 r.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.⁴² (narastająco od początku realizacji Programu czyli od 2014 r.) kwota pomocy, o którą złożyli wnioskodawcy beneficjenci PROW 2014–2020 wyniosła 86 496 758,3 tys. zł, kwota wynikająca z zawartych umów i wydanych decyzji o przyznaniu pomocy – 67 667 370 tys. zł (82% limitu środków PROW 2014–2020 w wysokości 82 528 681,5 tys. zł), a kwota zrealizowanych płatności – 53 684 057,7 tys. zł (66,4% limitu środków PROW 2014–2020).

W sprawie realizacji PROW 2014–2020, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśnił m.in., że *"(...) MRiRW prowadzi na bieżąco analizę w zakresie poziomu realizacji poszczególnych instrumentów wsparcia PROW 2014–2022, w tym pod kątem wykorzystania w pełni środków finansowych na nie przewidzianych. (...) W ramach części interwencji zakończono nabory wniosków i następuje ich zamykanie. Pojawiające się oszczędności w trakcie rozpatrywania wniosków planowane są do realokacji na interwencje cieszące się dużą popularnością, takie jak: „Gospodarka wodno-ściekowa”, „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych” i „Współpraca”, gdzie zapotrzebowanie w ramach złożonych wniosków przerasta dostępną alokację. Rozważa się przesunięcie środków z takich typów operacji jak: „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”, „Premie dla młodych rolników”, „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, „Restrukturyzacja małych gospodarstw”, „Modernizacja gospodarstw rolnych” (obszar A–E), „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000”. Dodatkowo rozważa się realokacje w ramach działań, gdzie widoczny jest spadek zainteresowania beneficjentów tego typu pomocą. Dotyczy to np. „Inwestycji mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” czy „Zarządzania ryzykiem”. W przypadku nowych interwencji, które zostały wprowadzone w ostatnim czasie do PROW 2014–2020, takich jak: „Zarządzanie zasobami wodnymi”, „Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę” czy „Modernizacja gospodarstw rolnych”*

⁴¹ Dz. Urz. MRiRW poz. 52.

⁴² Dane na podstawie sprawozdania rocznego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 za 2022 rok z 15 marca 2023 r.

(obszar F) ewentualne decyzje w sprawie realokacji będą podejmowane po przeprowadzeniu naborów wniosków (...).”

Kwota zadeklarowanych wydatków podlegających refundacji z budżetu Unii Europejskiej przez ARiMR w ramach PROW 2014–2020, poniesionych do dnia 31 grudnia 2022 r., wyniosła 7 736 909,8 tys. euro, a kwota prefinansowania (zaliczki) z Komisji Europejskiej – 260 926,7 tys. euro. Na koniec 2022 r. wydatki wyniosły 113,2% przyznanych Polsce środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (zasada n+3⁴³ dla 2019 r.).

Zdaniem NIK poziom kontraktacji i wydatkowania środków PROW 2014–2020 oraz poziom spełnienia zasady n+3 na koniec 2022 r. nie wskazują na zagrożenie dla niewykorzystania środków w ramach tego Programu.

Szef Krajowej Administracji Skarbowej pełniący funkcję jednostki certyfikującej – w sprawie rocznych sprawozdań finansowych oraz deklaracji zarządczej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich za rok budżetowy dotyczących tych funduszy obejmujący okres od 16 października 2021 r. do 15 października 2022 r. – wydał w dniu 14 lutego 2023 r. opinię bez zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 3342-3348, 3370-3382, 3388-3389, 3394, 3402, 3404, 3415-3429, 3438-3440, 3444-3446, 3450-3457, 3464, 3473-3494, 3530-3531, 3540-3544, 3569-3573, 3573-3577, 3581-3595, 3624-3625, 3630-3631, 3636-3637, 3643-3646, 3658-3662, 4219, 4221, 4224, 4227-4251)

Programy operacyjne na lata 2014–2020 oraz inne programy realizowane w ramach części 32 – Rolnictwo

W części 32 – Rolnictwo w planie po zmianach przewidziano na realizację tych programów środki w łącznej kwocie 49 171,1 tys. zł, z tego 31 488 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich i 17 683,1 tys. zł w ramach budżetu państwa. Wydatki zostały zrealizowane w wysokości 29 564,7 tys. zł (tj. w 60,1% kwoty planu po zmianach), z tego 15 477,6 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich (tj. w 49,2% kwoty planu wydatków po zmianach) i 14 087,1 tys. zł w ramach budżetu państwa (tj. w 79,7% kwoty planu wydatków po zmianach).

Wydatki na realizację tych programów były wyższe o 27,4%, od wydatków poniesionych w 2021 r. (29 564,7 tys. zł). Powodem było m.in. przyspieszenie realizacji zawartych umów o dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014–2020, Erasmus+, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Programu Horyzont 2020, Programu Współpracy transgranicznej EIS, Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014–2020 oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020, zgodnie z którymi projekty lub ich etapy musiały

⁴³ N+3 jest to zasada obowiązująca przez cały okres programowania i oznacza, że państwo członkowskie, które do końca roku n+3 złoży wnioski o płatność opiewające na kwotę mniejszą niż roczna transza środków alokowanych w roku „n”, z uwzględnieniem płatności zaliczkowych (prefinansowania) oraz wydatków certyfikowanych składanych do KE w kwartalnych deklaracjach wydatków, bezpowrotnie traci kwotę różnicy pomiędzy tymi środkami, a więc możliwość ich wykorzystania.

zostać zakończone do 31 grudnia 2022 r. w związku ze zbliżającym się ostatecznym terminem realizacji projektów z perspektywy finansowej 2014–2020.

W ramach Umowy Partnerstwa na lata 2014–2020, z budżetu środków europejskich oraz budżetu państwa tej części zaplanowano finansowanie projektów w ramach programów operacyjnych, tj.: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020, Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój na lata 2014–2020, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, 10 Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014–2020, a także w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (dalej: MF EOG).

W części 32 – Rolnictwo zaplanowano również finansowanie ze środków budżetu państwa Programu Erasmus+, Programu Horyzont 2020, „Programu kontroli występowania agrofagów i związanych z nim środków finansowych” (Survey) oraz Programu Współpracy Transgranicznej EIS (dalej: PWT EIS).

Na realizację programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa na lata 2014–2020 oraz MF EOG w planie po zmianach przewidziano łączną kwotę 36 328,3 tys. zł (z tego wydatki budżetu środków europejskich – 31 488 tys. zł oraz wydatki budżetu państwa – 4840,3 tys. zł). Wydatki zrealizowano w wysokości 17 490,6 tys. zł (tj. 48,2% kwoty planu wydatków po zmianach), z tego wydatki budżetu środków europejskich – 15 477,6 tys. zł, tj. 49,2% kwoty planu wydatków po zmianach, a wydatki budżetu państwa – 2013 tys. zł, tj. 41,6% kwoty planu wydatków po zmianach. Projekty realizowane były w szczególności przez szkoły rolnicze prowadzone i nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Niepełne wykorzystanie środków na realizację programów spowodowane było m.in: odstępniem od realizacji projektu ze względu na brak możliwości utworzenia grupy uczestników z powodu COVID–19 i wojny w Ukrainie, przedłużającymi się lub nierozstrzygniętymi postępowaniami o udzieleniu zamówienia publicznego, a także oszczędnościami uzyskanymi w wyniku rozstrzygniętych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

Na realizację Programu Erasmus+ poniesiono wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 10 970,8 tys. zł, tj. 97,5% kwoty planu wydatków po zmianach (11 250 tys. zł).

Na realizację Programu Horyzont 2020 zostały poniesione wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 738,3 tys. zł, tj. 62,4% kwoty planu wydatków po zmianach (1183 tys. zł). Niepełne wykorzystanie środków wynikało m.in. z wydłużenia do 2023 r. realizacji projektu w ramach ww. Programu pn. „Promocja zrównoważonej biogospodarki obiegu zamkniętego w krajach Europy Środkowej Wschodniej” koordynowanego przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach.

Na realizację przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa „Programu kontroli występowania agrofagów i związanych z nim środków finansowych” (Survey) zostały poniesione wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 306,2 tys. zł, tj. 99,7% kwoty planu wydatków po zmianach (307 tys. zł).

Na realizację PWT EIS zostały poniesione wydatki ze środków budżetu państwa w kwocie 58,8 tys. zł, tj. 57,3% kwoty planu wydatków po zmianach (102,6 tys. zł).

Przyczyną niepełnego wydatkowania środków było m.in. niezorganizowanie spotkania młodzieży z Ukrainy i Polski w ramach projektu „*Pszczoly Karpackie – nasi dobrodzieje*” realizowanego przez Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. II Czechosłowackiej Brygady Spadochronowej w Nowosielcach, z powodu działań wojennych w Ukrainie.

(akta kontroli str. 3650-3654, 4224, 4234-4241, 4247-4251)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa i budżetu środków europejskich w 2022 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie wydatków w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo. W częściach: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo zgodnie z przepisami dokonano blokowania planowanych wydatków, prawidłowo dokonywano zmian planu wydatków, a także celowo wykorzystano środki z rezerw celowych i rezerwy ogólnej. W badaniu próby wydatków kontrolowanej jednostki, zamówień publicznych, a także badaniu kosztów dystrybucji energii elektrycznej, nie stwierdzono nieprawidłowości.

OBSZAR

3. Sprawozdawczość i księgi rachunkowe

3.1 Sprawozdania

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych, łącznych sprawozdań za 2022 r. przez dysponenta części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, 62 – Rybołówstwo, oraz sprawozdań jednostkowych dysponenta III stopnia w MRiRW w zakresie powyższych części tj.:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania planu wydatków, które nie wygasły z upływem roku budżetowego (Rb-28NW),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy WPR),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich w zakresie wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE WPR),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1).

Kontrolą poprawności sporządzenia objęto również sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2022 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów

finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 62 – Rybołówstwo zostały sporządzone przez dysponenta części na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 62 – Rybołówstwo (dysponenta III stopnia w MRiRW oraz dysponenta części) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań, a w części 32 – Rolnictwo dysponenta III w stopnia MRiRW i w części 33 – Rozwój wsi dysponenta części również rzetelność ich sporządzania.

Sprawozdania łączne oraz jednostkowe dysponenta III stopnia w MRiRW w ramach części 32 – Rolnictwo, części 33 – Rozwój wsi, części 62 – Rybołówstwo zostały sporządzone w terminie i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

Sprawozdania budżetowe oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych dysponenta części 33 – Rozwój wsi i dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo przedstawiały wiarygodne dane o dochodach i wydatkach, oraz związanych z nimi należnościach i zobowiązaniach.

Sprawozdania budżetowe oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych sporządzane przez dysponenta części oraz dysponenta III stopnia w MRiRW były podpisywane przez osoby upoważnione przez kierownika jednostki.

(akta kontroli str. 2543-2694, 4404, 4750-4764)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2 Księgi rachunkowe

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. badanie wiarygodności ksiąg rachunkowych przeprowadzono u dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz u dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo. U dysponenta części i u dysponenta III stopnia w MRiRW kontrolą objęto próbę odpowiednio 66 i 83 zapisów księgowych o łącznej wartości 2 715 473,6 tys. zł⁴⁴ i 38 117,6 tys. zł⁴⁵ wylosowanych metodą monetarną. Stwierdzono, że dowody księgowe sporządzono prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym i merytorycznym, a operacje gospodarcze udokumentowane tymi dowodami właściwie ujęto w księgach rachunkowych.

W trakcie kontroli nie zidentyfikowano nieprawidłowości, które wskazywałyby, że w zakresie zapisów dotyczących dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań, księgi rachunkowe stanowiące podstawę sporządzenia sprawozdań jednostkowych dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo prowadzone były nieprawidłowo.

(akta kontroli str. 2695-2812, 4395-4403, 4469-4487, 5087-5089)

⁴⁴ Parametry losowania dla dysponenta części 33 – Rozwój wsi – łączne ryzyko kontroli (RK) – 5%, ryzyko nieodłączne (RN) – średnie, ryzyko zawodności systemów kontroli wewnętrznej (RZSKW) – średnie, ryzyko statystyczne (RS) – 45%, próg istotności TB – 1,50% PO, błąd badania k – 0,75 TB.

⁴⁵ Parametry losowania dla dysponenta III stopnia MRiRW część 32 – Rolnictwo – łączne ryzyko kontroli (RK) – 5%, ryzyko nieodłączne (RN) – średnie, ryzyko zawodności systemów kontroli wewnętrznej (RZSKW) – średnie, ryzyko statystyczne (RS) – 35%, próg istotności TB – 1,50% PO, błąd badania k – 0,75 TB.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia sporządzone przez jednostkę kontrolowaną sprawozdania budżetowe i sprawozdania w zakresie operacji finansowych. Sprawozdania sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Ewidencja księgowa dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dysponenta III stopnia w MRiRW w części 32 – Rolnictwo prowadzona była prawidłowo.

Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań w kontrolowanych częściach oraz prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań dysponenta części 33 – Rozwój wsi oraz dysponenta III stopnia w części 32 – Rolnictwo.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁴⁶ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 17 kwietnia 2023 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Małgorzata Motylow

/-/

⁴⁶ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.